

Sjómannadagsblað Grindavíkur 1994

SPARISJÓÐURINN

Í KEFLAVÍK

GRINDAVÍKURÚTIBÚ

Víkurbraut 62, 240 Grindavík, Sími 92-68733, Fax 92-68507

*Grindvikingar róið á heimamið verslið
við ykkar eigin Sparisjóð*

Afgreiðslutími:
Mánudaga- föstudaga
kl. 9.15 - 12.15
12.45 - 16.00

Sendum sjómönum,
fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvikingum
hamingu- og heilla-
óskir á sjómanna-
daginn

HÖFRUNGUR-II

Aflakóngar Suðurnesja á vetrarvertið 1984, 1071 tonn.

*Sendum sjómönum, fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvikingum hamingju- og
heillaóskir á sjómannadaginn.*

HÓPSNES HF.
Verbraut 3

EFNISYFIRLIT

Samleið sjómanna og kirkju í þúsund ár	6-7
Séra Órn Bárður Jónsson	
Verkföll voru nánast árviss	9-12
Rætt við Ragnar Magnússon fyrsta formann SVG	
Helburskarlar Sjómannadagsins 1993	13-14
Gamlar heiðranir	15
Ávarp Ingólfss Karlssonar	16
fulltrúa útgerðarmanna	
Ávarp Guðjón A. Kristjánssonar	17-19
forseta FFS/	
Svipmyndir frá Sjómannadagi 1993	20-21
Ég get sagt þeir það drengur	23-26
Rætt við Einar Símonarson	
Vitrun Vilmundar	27
Varðveisla Flaggstangarhúsið	29
Snemma beyglist krókurinn	32-33
Yngstu útgerðarmennir í bænum	
Úr sögu byggðar og mannlifs	35-44
Sigurður Pétursson sagnfræðingur skráði	
Áherslan á öryggjöld!	45
Hilmar Snorrason skólastjóri Slysavarmarskóla sjómanna	
Um þátttöku sjómanna í kvótakerfinu	47-48
Hugleidið eftir Sævar Gunnarsson formann SVG	
Um loðnuveiðar við Ísland	49-52
Hjálmar Vilhjálmsson fiskifræðingur skrifar	
Vertiðarspjall	54-55
Sigurður Grétar Sigurðsson	
Sjóslys og drukknanir sjómanna	63

Sjómannadagsblað Grindavíkur 1994
6. árgangur - 5. júní 1994

Útgefandi:

Sjómannadagsblað Grindavíkur: Önundur G. Haraldsson form., Hermann M. Sigurðsson, Bergsteinn Ólafsson, Ingvar Guðjónsson, Jón Gauti Dagbjartsson og Gunnar Jóhannesson.

Ritstjóri: Hinrik Bergsson

Ábyrgðarm.: Sævar Gunnarsson

Prentun: Steinmark

Forsíðumynd: Sæmundur og Bjarni á Hraunsvík

Ljósmynd: Hinrik Bergsson

Verð í lausasölu kr. 400-

GÓÐ NÝTING SJÁVARAFLANS VEGUR ÞUNGΤ Í VERÐMÆTASKÖPUN ÞJÓÐARINNAR

REYKJAVÍK 1993

Ótult starf sjómanna, fiskverkunarfólks og framleiðenda um land allt leggur grunninn að þeim lífsgæðum sem við búum við. Það er með þessu fólk sem íslenskar sjávarafurðir hf. starfa.

Markmið fyrirtækisins er að stuðla að aukinni framleiðni í fiskiðnaði, efla tekniframfarir og afla nýrra markaða erlendis. Þróunarsetur íslenskra sjávarafurða hf. gegnir þar veigamiklu hlutverki og hefur þróunarstarfið skilað auknu verðmæti framleiðslunnar og nýjum atvinnutekifærum.

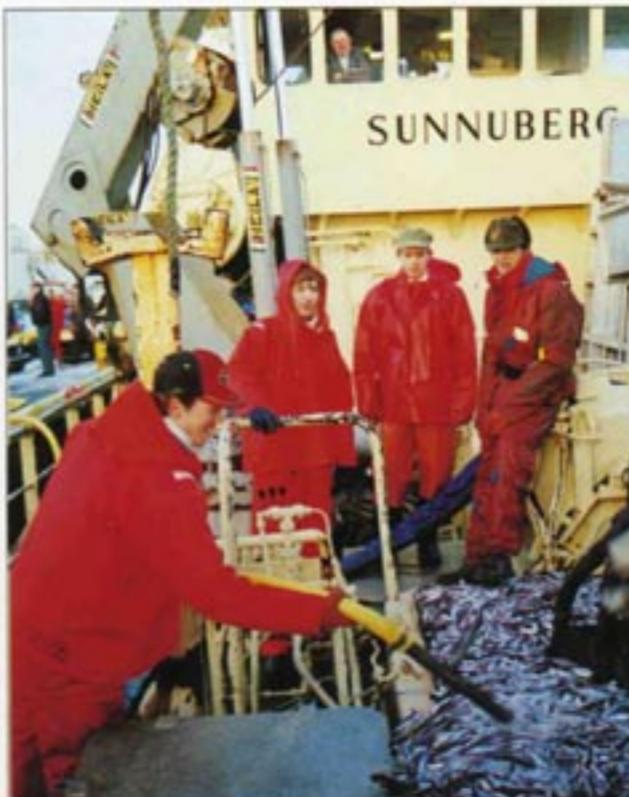
Við íslendingar eigungu allt undir því að nýta vel þá takmörkuðu auðlind sem fiskimiðin okkar eru. Markviss voruprófun, vönduð vinnsla og hert markaðssókn hefur aldrei verið mikilvægarí fyrir þjóðarbúið en einmitt núna.

Nýtum það vel sem við eigungu!

Við óskum sjómönnum til hamingju með daginn!

Íslenskar sjávarafurðir hf.

Um leið og við þökkum samstarfið sendum við sjómönnum, fiskvinnslufólki og öðrum Grindvíkingum heilla og hamingjuóskir á sjómannadaginn.

Sjómannana- og Vélstjórafélag Grindavíkur og Sjómannadagsráð

Samleið sjómannna og kirkju í þúsund ár

Kveðja til sjómannna

Frá fyrstu hefur kristin trú átt samleið með sjómönum. Í hópi hinna fyrstu lærisveina Jesú Kristi voru sjómenn og margt í guðspjöllum unum segir fram samskiptum frelsarans og þeirra. Í líkningarmáli kirkjunnar er líka margt sem tengist sjómennsku. Kirkjunni er t.d. líkt við skip sem fer um lífsins haf og bjargar. Kirkjan er eins og Örkin forðum sem varð mannkyni til lífs andspænis ógnum tilverunnar. Í mörgum kirkjum hér á landi eru skipslíkön sem minna á þetta hlutverk kirkjunnar.

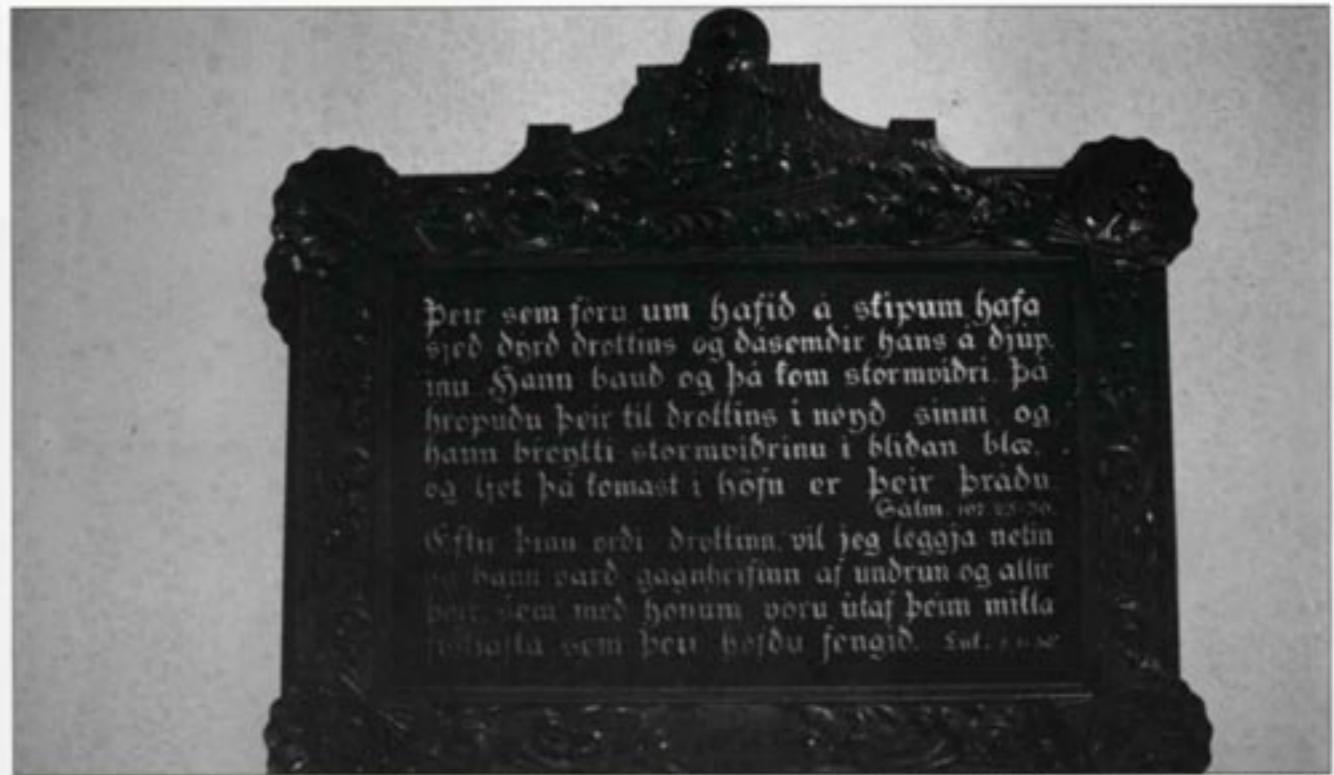

**Séra
Örn Bárður
Jónsson**

Þegar Grindvíkingar halda sjómannadaginn hátfélegan, leitar hugurinn til samskipta kirkju og útgerðar á þessum mikilvæga og aldagamala útgerðarstað. Löngum voru tengsl biskupsstólsins í Skálholti við Grindavík mikil. Auk Þorlákshafnar var Grindavík aðalverstöð Skálholtsstaðar sem átti allar jarðir þar utan Húsatófta. Hvergi á landinu, nema í Grindavík, var uppsátrið metið sérstaklega. Á Járngerð-

arstöðum var það metið á 15 hundruð, Þórkötlustöðum á 4 hundruð og á Hópi 3 hundruð. Skálholtsstaður átti verbúðir í Grindavík og ennfremur voru þar aðrar verbúðir og margt hjáleigna, auk lögbýlanna.

Sjávarútvegurinn hefur löngum verið bakhjalr kristni og menningar í landinu. Stofnanir þjóðfélagsins fyrr og síðar hafa verið reknar fyrir framlag þess atvinnuvegar sem skapað hefur þjóðinni mestar tekjur sjávarútvegsins. En samskipti kirkju og sjávarútvegs hafa þó ekki aðeins verið á einn veg þ.e.a.s. með framlagi hins síðarnefnda til kirkjunnar. Kirkjan hefur líka lagt sitt af mörkum. Það var prestur sem á 17. öld gerðist forvígismaður nýrra skipasmíða hér á landi. Stóð hann fyrir ýmsum tilraunum í útgerð og því að betri skip voru smíðuð en áður. Þetta var séra Páll í Selárdal sem nýtti gamla innlenda reynslu og erlendar fyrirmyn dir og smíðaði bæði báta og skip. Hann var höf-

Minningargjöf til Grindavíkurkirkju um Gísla Jónsson frá Vík sem var fæddur 30. okt 1875 og dáiinn 1. des. 1924. Gjöfin er frá konu hans, Kristólinu Jónsdóttur fædd 16. júlí 1888 og dái 29. des. 1952 og börnum þeirra. Rammann gerði Ríkharður Jónsson myndhögvari er hann talinn eitt af öndvegisverkum hans.

undur nýs bátalags sem hafði ápekk áhrif og t.d. Engeyjarlagið síðar. Bátar hans þóttu fara betur í sjó en eldri bátar og vera haganlegri til fiskifanga. Á þessum tíma mokudu Hollendingar upp fiski við Íslandsstrendur enda búin betri skipum en Íslendingar. Séra Páll smíðaði sér skútu með hollensku lagi og stýrði henni sjálfur til fiskveiða.

Framlag þessa stórhuga Vestfirðings til útgerðar var mikil og merkt. Og þeir eru fleiri sem lagt hafa útgerð og sjómennsku lið í aldanna rás. Óþarf er að rifja upp í þessu blaði afskipti séra Odds V. Gíslasonar af útgerð, svo vel eru þau kunn Grindvíkingum.

Samskipti kirkju og útgerðar eru mun viðtækari en að framan er lýst og ná langt út yfir hin veraldlegu mál. Kirkjan hefur beðið fyrir sjómönnum um aldir og hún hélt sinn sjómannadag

„Kirkjan hefur beðið fyrir sjómönnum um aldir og hún hélt sinn sjómannadag löngu áður en sá dagur sem nú er kenndur við sjómenn var tekinn upp. Sjómenn hafa á öllum öldum lagt líf sitt í hendur Drottins og beðið hann um vernd og styrk. Engum er Drottinn nær en þeim sem eru í háska. Ótal vitnisburðir eru til um menn sem reynt hafa hjálp Drottins á örlagstund. En hinu má alrei gleyma að börnum Guðs sem farast og hverfa sjónum okkar um stund er bjargað af honum sem lærisveinarnir vöktu forðum og báðu hann að hasta á vind og sjó. Trúnni og kirkjunni má líkja við björgunarskipið, Örkin, sem bjargar þegar „lokast sundin öll.“ Það er gott að mega hvíla í þeirri vissu.“

Heimildir:
Láðvík Kristjánsson;
Íslenskir sjávarhættir, 2. bindi.
Vilhjálmur P. Gíslason,
Sjómannasaga, útg. 1945

Um leið og ég óska Grindvíkingum til hamingu með sjómannadaginn bið ég þeim blessunar Guðs um ókomin ár. Megi þeim og kirkju Kristi auðnast að eiga áfram samleið.

Spennandi fjölskylduævintýri!

Bláa lónið er útvistarparadís fyrir alla fjölskylduna. Þar upplifir hún hlýjar, spennandi og eftirminnilegar samveru-

stundir alla daga, árið um kring.

Hér er hver dagur ævintýri líkastur því stórkostlegt

umhverfið skiptir um ham eins og hendi sé veifað.

Láttu heilla þig upp úr skónum og fótunum, komdu og upplifðu spennandi fjölskylduævintýri í Bláa lóninu.

Heilufelagið við Bláa lónið hf. Opið alla daga. Þaðniss s: 92-68526, skrifstofa s: 92-67350, fax 92-67355.

Víkkadu sjóndeildarhringinn og kynntu þér útvistarmöguleika til allra áta út frá Bláa lóninu, þeir eru óþrójandi: Gönguferðir á Reykjanesfólkvangi, fuglaskóðun, golf, sigling, foruminjar, útilegumannabyggðir, silungsveidi og fleira. Hafðu samband, við hjálpuðum þér að skipuleggja ógleymanlega útvistarferð.

Rætt við
Ragnar
Magnússon,
fyrsta
formann
Sjómannafélags
Grindavíkur.
Hinrik Bergsson
skráði.

Ragnar Magnússon fyrsti
formaður SVG ásamt Sævari
Gunnarssyni núverandi
formanni félagsins.

Verkföll voru nánast árvisss í byrjun vertíðar

Sjómannadagsblaðið tók viðtal við Ragnar Magnússon á skrifstofu Sjómannafélagsins við Hafnargötu og á heimili hans í Viðihlíð til þess að fræðast örliðið og festa á blað minningar hans. Gefum honum orðið:

„Ég er fæddur í Hafnarfirði 4. nóv. 1910. Foreldrar mínr voru Guðbjörg Guðmundsdóttir ættuð frá Marteinstuðu austan úr Holtum og Magnús Einarsson frá Bjarnarstöðum á Álfanesi. Þeir bjuggu þar mann fram af manni

Einar Magnússon og Magnús Einarsson.

Ég elst upp í Hafnarfirði og er þar einn vetur í barnaskóla en þá flyst ég suður á Vatnsleysuströnd. Á þeim árum byrjaði skólagangan

þegar maður var 10 ára gamall en ég var orðinn læs 9 ára og komst þar af leiðandi í skólann strax þá. Hann sagði prófasturinn í Hafnarfirði að við vissum helmingi meira en jafnaldrar okkar í Hafnarfirði. Við vorum 40 krakkar saman en okkur kennði annálfarður kennari, Viktoría Guðmundsdóttir.

Foreldrar mínr bjuggu í 6 ár á Vatnsleysuströndinni og ég er

Verkalýðsfélag Grindavíkur bethi til fundar í kvölfjálfagshúsnum sunnudaginn 21. október 1956.

Fundurinn höfði tel 2 e. m. Þeir skjórnarinnar var meðlum á fundinum Kristján Þorsteinsson var afkomur. Til fundarins var beth séstaklega í tilfni af því, at að alþjóði sem haldinn var i félögum 7. október til að lokum, kom fram samþykkt tilbuga um, at fela félagsljónum, at hafi fengið um slofnum ljómannadeildar innan félagsins þess vegna var þat atal verkefni þessa fundar at slofna deildina.

Að fundinum meðli 28 manni, sem hafa unnið við bílaflotann, at undanförm, og hafa i hággið at gera þat framvegis, og var ljómannadeildin slofnt með þeim eftirlöldnu stofnendum.

Bjarni Þórarinn Hlíðar
Jón Guðrúnar Þóras. Hölm
Ingimars Magnússson Bróður
Guðmundur Sigurgeirsson Hlíðar
Þóður Magnússon Bróður
Sigurður Ásgrímáus Tími
Magnús Þórsson Bróður
Guðrúnar Þórsson Borgi
Bragi Guðrúnar Vök
Vilmundur Ingimarsson Barnaskóla
Þórarinn Ólafsson Trölt
Guðmundur Guðjónsson Höfn

N. Þóður Jónasson Hlíðar

Guðmundur Eggerður Þorfinn
Gíslur Ragnarsson Bróður
Ólafur Ígústsson Hraunsteig
Daniel Þorvaldsson Hamri
Jón Ragnarsson Bróður
Guðmundur Ásgrímáus Þórkell
Guðlaugur Óskarsson Garði
Haukur Guðjónsson Höfn
Tílmur Guðjónsson
Guðmundur Þóðursson Hraunhamri
Hallgrímur Jóhannesson Teigei
Jón Guðjónsson Höfn
Guðmundur Þórsson Ljósarhol
Guðmundur Þorbjörnsson Þóðar
Ragnar Magnússon Bróður
Þóður Ólafsson Bróðurtrúningur
Tom Þóðursson Þóðarson las upp reglugerð fyrir ljómannadeildina, hann var uppt kverja grein fyrir sig til samþykktar, lítan alla í einum, og var hinum samþykkt í einum hljóði, og vitaleit til honum að klæði.

orðinn 15 ára þegar við fluttum aftur til Hafnarfjarðar. Það minn var togarasjómaður alla sína tíð. Hann var á togurum bæði í Hafnarfirði og frá Reykjavík og var mjög lengi bátsmaður á Jóni forseta.

Fór 14 ára á togara

Ég var 14 ára þegar ég byrjaði til sjós á togaranum Surprise en það varð að segja mig 16 svo ég fengi skipsrúmið. Ég var svo á ýmsum togurum svo sem, Mað fyrst eftir að Bæjarútgerð Hafnarfjarðar keypti hann, einng á Venus og Sviða.

Ég var mikið til sjós með Sigurjóni Einarssyni á Surprise. Seinna var hann með togarann Garðar sem hann var löngum kennur við. Sigurjón var fyrsti forstöðumaður DAS í Reykjavík og höfðum við nokkur samskipti á þeim vettvangi. Ég man að hann sagði eitt sinn að við mig löngu seinna að ég hefði alltaf getað verið hjá honum hefði ég kært mig um. Það þótti mér gott að heyra.

Flutt til Skagastrandar

Alþingishátsárið 1930 hitti ég mann sem hafði róið frá Skagaströnd áður og bauð hann mér góð kjör ef ég fari með honum norður. Þarna kynntist ég konunni minni Steinunni Áslaugu Jónsdóttur. Við byrjum að búa í Hafnarfirði, bjuggum þar í þrjú ár en þá fluttum við til Skagastrandar vegna veikinda móður Steinunnar.

Við byggðum okkur heimili þarna en ég var áfram til sjós á togurunum fyrir sunnan eða á síld á sumrin. Maður var því oft ansi lítið heim og man ég að eitt árið var ég aðeins hálfan mánuð heima. Það maðdi því ansi mikið á Steinunni en það er nú bæði gömul og ný saga hjá íslenskum

Fundargerð stofnfundar sjómannadeildar Verkalýðsfélags Grindavíkur frá því 21. október 1956.

Formenn SVG á 30 ára afmæli félagsins 1986. Frá v. Sverrir Jóhannesson látinn, Svavar Árnason, Valgerður Þorvaldsdóttir ekki Vilmundar Ingimundarsonar, Ragnar Magnússon, Sverrir Vilbergsson, Guðmundur Finnsson, Kjartan Kristófersson og Sævar Gunnarsson

sjómannskonum. A búskaparárum okkar á Skagaströnd varð okkur fjögurra barna auðið. Jón er elstur síðan koma tvíburarnir Ragneiður og Gestur og Ólína yngst.

Flutt til Grindavíkur árið 1953

Árið 1953 flytjum við Steinunn með fjölskylduna hingað til Grindavíkur. Þá var farið að halla undan fæti með atvinnu á Skagaströnd. Um svipað leyti hvarf síldin úr Húnaflóanum. Við vorum farin að leita að vinnu fyrir sunnan og fékk konan vinna við síldarsöldun hjá Hraðfrystihúsi Pórköltustaða og við bjuggum í verbúð þeirra.

Ég fór að róa með Guðmundi Karlssyni sem var með Pórköltu GK sem Hraðfrystihús Pórköltustaða gerði út og var með honum til sjós í u.p.b. tlu ár alls. Guðmund þekkti ég áður frá Skagaströnd þar sem við vorum báðir búsettir. Með Guðmundi komu fleiri sjómenn að norðan og eru

nokkrir þeirra búsettir hér enn.

Árið 1960 fer ég til Þýskalands til þess að ná í Þorbjörn GK 540 nýbyggðan. Skipstjóri var Þórarinn Ólafsson, mikil aflakló, og ég var með honum þar til ég keypti þriðjung í Kára GK 146 á móti þeim feðgum Óskari Gíslasyni og Sævari syni hans. Þegar ég hætti til sjós seldi ég Guðjóni Sigurgeirssyni hlut minn í bátnum og fór að vinna í Fiskimjöl & Lysi þar sem ég vann þangað til ég varð hafnarvörður. Við höfnina starfaði ég til eftirlaunaaldurs

Kjörinn formaður sjómannafélagsins

Ég var kosinn fyrsti formaður sjómannafélagsins í Grindavík en ég hafði áður setið í sjórn verkalyðsfélagsins á Skagaströnd, fyrst sem ritari og síðan formaður í nokkur ár. Félagið hér var stofnað 21. október 1956 og var fyrst deild innan Verkalýðsfélags Grindavíkur, allt fram til ársins 1976 að félagið varð sjálfstætt.

Árið 1970 bættust vélstjórnar fí hópinn og nú heitir það Sjómanna- og vélstjórafélag Grindavíkur. Samstarfið við forsvarmenn verkalyðsfélagsins var með ágætum og ekki minnist ég neinna árekstra.

Tekist á um helgarfri og netafjölda

Á þessum árum þurfti sjómannadeildin að fá samþykki verkalyðsfélagsins til verkfallsboðunar og ekki man ég til að reynt hafi verið að breyta ákvörðun sjómannanna þó vissulega hafi aðgerðir þeirra haft áhrif á hag verkafólks í landi. Á fyrstu árum formennsku minnar í Grindavíkurfélaginu var helst tekist á um helgarfri, línlengd og netafjölda í sjó á vetrarvertiðinni. Okkur tókst nokkuð vel að halda þessum hlutum innan ákveðinna marka þótt oft hafi menn deilt hart og verföll verið nánast árviss í byrjun vertiðar.

Mikil fiskigengd var á Grindavíkurmíðum á þessum árum og

Fyrsta stjórn Sjómannasambands Íslands 1957. Fremstir eru þeir Jón Sigurðsson form. t.v. úr Reykjavík og Ragnar Magnússon frá Grindavík.

kappið um aflann, sérstaklega toppsætin mikið. Það var því nauðsynlegt að allir sætu við sama bord hvað fjölda veiðarfæra snerti. Það var því sett í samninga félagsins hvað róa mætti með mörg 400 króka bjóð og kosnir sérstakir eftirlitsmenn á vegum félagsins til að fylgja þeim reglum eftir. Á þorskanetamabilinu var hins vegar ákveðið að ekki mætti vera með fleiri en 105 net í sjó sem skipshöfn viðkomandi skips sá um að væri halddið. Þetta hélt nokkuð vel fyrstu árin.

Fjórir saman á Porbirninum

Á tímabili vorum við saman á Porbirninum, Sverrir Jóhannsson, Helgi Ólafsson, Jói í Sóltúni og ég, allir í stjórn Sjómannafélagsins og ég man eftir því að Símon í Múla skammaði mig yfir allan flotan oft og morgum sinnum og sagði að við gætum haft það eins og okkur syndist þarna um bord þar sem svo stór hluti stjórnarinnar væri samskipa.

Þetta var alls ekki rétt hjá Símoni því ég held að engin skipstjóri í Grindavíkurflotanum hafi verið undir meiri gæslu en Þóri. Útsjónasemi hans við veiðarnar réði úrslitum um velgengi okkar á Porbirninum en ekki línlengdin eða netafjöld-inn þó áhugi hans

Hvort það var tilviljun að S.S.Í var stofnað fjórum mánuðum á eftir félaginu hér man ég ekki en samband allra sjómannafélaga var búið að vera lengi í gerjun.

Sambandið var ekki aðeins hugsað sem sameiginlegur málsvari sjómannafélaganna í landinu hvað varðaði kaup, kjör og hin ýmsu réttindamál sjómannar hefur einnig sem málsvari öryggis- og björgunarmála. Ég var kosinn í stjórn S.S.Í ásamt Jóni Sigurðssyni, formanni frá Reykjavík, Himari Jónssyni frá Reykjavík, Ólafi Björnssyni frá Keflavík og Magnúsi Guðmundssyni frá Garðahreppi.

Eflaust hefur kunningsskapur okkar Jóns og samstarf að kjaramálum stuðlað að gengi mínu innan sambandsins.

Í forystu félagsins í 5 ár

Ég var formaður félagsins í fimm ár og eftirmaður minn í formannsætið var Vilmundur heitinn Ingimarsson frá Viðihlíð. Hann var mjög duglegur sjómaður og virkur félagsmaður í Sjómannafélaginu. Við Vilmundur höfðum alltaf mikið samstarf og seinni urðum við samstarfsmenn við Grindavíkurhöfn.

Ég þekkti Jón Sigurðsson fyrsta formann Sjómannasambands Íslands. Hann var sveit-ungi minn úr Hafnarfirði, mikill félagsmála- maður. Kunningsskapur okkar hefur eflaust haft áhrif á stofnun félagsins í Grindavík. Sjómannasamband Íslands er stofnað 24. febrúar 1957 og var Grindavíkurseldeildin einn af stofnendum þess.

Grindvískir sjómenn voru engir eftirbátar annarra nema síður væri

Kjarabaráttan var ákaflega hörð á þessu árum og voru grindvískir sjómenn engir eftirbátar annarra nema síður væri. Félagið hefur alltaf verið virkt í stéttarbaráttunni og innan Sjómannasambandsins og aldrei hefur flokkspólítisk þrifist í félaginu, ekki einu sinni þegar hann Kjartan Kristófersson var formaður. Hann tók við formensku í félaginu af Vilmundi Ingimarssyni og gengdi hann því starfi í 8 ár. Á þeim tíma byggði félagið sjómanna- og veitingastofuna Vör”

Að loknu þessu samtali kveðjum við Sævar Gunnarsson, Ragnar með miklum virktum á vistlegu heimili hans í Viðihlíð. Þar er fallegt útsýni yfir innsiglinguna og höfnina þar sem bátarnir eru að koma úr róðri í maiblíðunni. Ragnar var virtur sem duglegur sjómaður, þungavigtarmaður í félagsstarfi sjómannar og er það reyndar enn í orðsins fyllstu merkingu.

Frá vinstrum Porkell Árnason Teigi, Kristinn Ólafsson Pórkötlustöðum (austurbæ) og Sigurður Indriðason Auðsholti.

Heiðurskarlar

Sjómann- og vélstjórafélag Grindavíkur heiðraði þjár aldnar sjómannskempur á Sjómannadaginn 1993. Það voru þeir Kristinn Ólafsson, Porkell Árnason og Sigurður Indriðason. Svo skemmtilega vill til að þeir eru ferm-

ingarbraður en þeir ólust upp samtíða í Pórkötlustaðahverfinu. Trúlega eru þessir heiðurskarlar með allra síðustu sjómönnum héðan í Grindavík sem stunduðu sjó úr Pórkötlustadesinu eins og það var kallað.

Kristinn Ólafsson vélstjóri

Kristinn Ólafsson er fæddur að Pórkötlustöðum 5. mars árið 1923. Hann hóf sjóróðra úr Pórkötlustadesi þegar hann var 14 ára og þá upp á 1/2 hlut hjá Helga í Stafholti, á m/b Báru og var þar fyrstu 3 vertíðarnar.

Hjá Magnúsi heitnum Pórdarsyni voru næst 3 vertíðar, en hjá Sigurði Magnússyni byrjaði hann sem vélstjóri árið 1946, á Hrafni Sveinbjarnarsyni og var vélstjóri hjá honum til ársins 1966. Þá fór Kristinn í land til þess að sinna veiðafærþjónustu við fyrirtæki sitt Þorbjörn h/f. Það fyrirtæki átti hann og rak með

félögum sínnum; Sigurði Magnússyni, Tómasi Þorvaldssyni og Sæmundi Sigurðssyni.

Kristinn hefur starfað við veiðafæradeild Þorbjarnar h/f alla tið síðan hann hvarf af sjónum og eiga margir sjómenn Þorbjarnar h/f honum gott að gjalda og þakka elskuleg kynni.

Sjómann- og vélstjórafélag Grindavíkur vill þakka Kristni óeigingjörn störf í þágu okkar allra til sjós og lands, og óskar þér og þínum guðsblessunar um ókomna tið.

Sigurður Indriðason sjómaður

Fæddur f Hafnarfirði 11/8 1923, til Grindavíkur fluttist hann 5 ára gamall. Hóf sjómennsku sína með Júlfusi Hálmarsyni á m/b Blíðfara og var róið úr Þorkötlustaðanesinu. Síðan lá leið hans um borð í Farsael til Árna í Teigi, þar voru þeir samskipa; hann og Porkell.

Á næstu árum, þegar trillu útgerð var að líða undir lok og útgerð úr Nesinu að hætta var Sigurður á ýmsum bátum, þar á meðal hjá Gunnari Gíslasyni í Vík.

Hann var á Hrafni Sveinbjarnarsyni í nokkur ár, og þá samskipa Kristni.

Að lokinni stuttri reynslu af togurum hófst vera hans hjá Einari Símonarsyni á þeim skipum sem hann stjórnaði lengst af. Sigurður fór síðan í land árið 1973 og hefur síðan þá stundað ýmsa landvinnu en lengst af sem matsveinn hjá hernum.

Sjómanna- og vélstjórafélag Grindavíkur vill þakka þér vel unnin störf og óskar þér og þínunum Guðs blessunar um ókomna tíð.

Porkell Árnason vélstjóri

Fæddur 3/1 1923 að Teigi í Þorkötlustaðahverfi. Segja má að Porkell hafi byrjað 9 ára gamall til sjóss, en þá fór hann að róa á handfærum með föður sínum á Farsæli, sem var 3,5 tonn.

Alvöru sjósókn hófst þó ekki fyrr en Porkell var 15 ára gamall, þá á Farsæli og var hann í 6 ár á honum. Þá var hann á ýmsum bátum í 4 ár, eða þangað til hann réðst sem vélstjóri á m/b Skýrni hjá Guðjóni Sigurgeirssyni árið 1948 og var með honum í 16 ár eða til ársins 1964.

Þá réðst Porkell í eigin útgerð ásamt Karli heitnum Símonarsyni, keyptu þeir m/b Áltanes GK 51.

Árið 1970 seldi hann Karli sinn hlut í útgerðinni og fór í land. Hóf hann störf hjá Hraðfrystihúsi Grindavíkur og starfaði þar í 15 ár, það er til ársins 1985 að hann réðst til Þorbjarnar h/f og vinnur þar ennþá.

Sjómanna- og vélstjórafélag Grindavíkur vill þakka þér vel unnin störf og óskar þér og þínunum Guðs blessunar um ókomna tíð.

Frá Sjómannadegginum árið 1974. Frá vinstri Guðrún Steinsdóttir, Sverrir Sigurðsson og Gunnar Gíslason.

Gamlar heiðranir

Frá 1970 hefur Sjómannadagsráð Grindavíkur heiðrað 62 karlmann og 3 konur á Sjómannadaginn fyrir sjómennsku og störf sem henni tengjast. Sjómannafélagið á myndir af öllum heiðrunum og höfum við verið að birta þær í síðustu blöðum.

Á sjómannadaginn 1974 voru heiðruð:

Guðrún Steinsdóttir
f. 30.09.1888 d. 05-06.1983
Ekkja Karls Karlssonar frá Karlskála
f. 20.08.1891 d. 22.10.1942

Sverrir Sigurðsson frá Brimnesi
f. 24.07.1899. d. 28.03.1978

Gunnar Gíslason frá Vík
f. 07.12.1909. d. 22.06.1983.

...hans mun rætast veiði von

Formannavísur þeirra úr Mími, blaði lestrarfélags Grindavíkur frá árinu 1937, birtum við til gamans.

Krör á sund frá Karlskála. Karl Guðmundar arfi hvetur, formanns lund og fimleika fæstir munu sýna betur.

Gunnar mætur Gíslason gleðst við þrætur ægisláða, hans mun rætast veiði von vík frá lætur drekan skríða.

Verðum að vera bjartsýn þrátt fyrir allt úrtölatal

Ágætu sjómenn, aðrir
Grindvíkingar.
Til hamingju með daginn.

Ég býst við að flestir séu búnir að heyra meira en nóg af um-ræðum um allan þann vanda sem íslenskur sjávarútvegur á við að etja í dag. Svo lengi sem ég man, en þó mest hin síðari ár, hefur verið í gangi mikil umræða um vanda sjávarútvegs, háa vexti, aflatamdrátt o.fl.

Auðvitað er aflatamdráttur höfuð vandamálið, en hvers vegna er hann til kominn. Um það er mikill ágreiningur, sumir kenna alfarið stjórnun fiskveiða um, en er það rétt? Ég held ekki. Ég held að frumorsökin sé stjórnlaus eða stjórnlítil stækkan flotans og gjörbreyting hans, þar sem fiskveiðifloti okkar hefur breyst á tiltölulega skömmum tíma úr hefðbundnum vertíðarbátum í stórvirk togveiðiskip, sem mörg hver eru talin til bátaflotans. Afleiðingin er að minn mati sú, að mjög stór hluti landgrunnsins er orðinn líkast eyðimörk þar sem aður voru hólar og klettar þar sem fiskurinn leitaði skjólas og ætis er nú sléttur botn, lífskilyrði fisksins hafa verið eyðilögð.

Sumum kann að finnast að ég sé eins og rödd aftan úr fornöld, en ég hef oft velt því fyrir mér hvort við íslendingar værum ekki ríkari í dag ef við hefðum haldið betur í gamla vertíðarformið, hefðum aukið og bætt bátaflotann og ættum aðeins örfáa togara. Að minnsta kosti er ég viss um, að við værum ekki eins skuldsettir og mig grunar, er reyndar viss um, að við ættum meiri fisk í sjónum, jafnvel svo að það þyrfti engan kvóta.

**Óhamingu
trillukarla
virðist allt
ætla að
verða að
vopni.**

Ávarp Ingólfss Karlssonar fulltrúa útgerðarmanna

Það er ekki uppörvandi að lesa eða hlusta á tal ráðamanna þjóðarinnar um þessar mundir. Niðurskurður og sparnaður eru orð dagsins í dag. Niðurskurður á aðla sem ég reyndar efa að þurfi nokkra reglugerð um, þar sem að minnsta kosti togarar eiga í mesta baslin meða að ná kvóta sínum þrátt fyrir sifell stærri og öflugri skip.

Einn vaxtarbrodd höfum við þó séð á síðstu árum. Þar á eg við krókaleyfisháta. Vegna mistaka í kerfinu fjölgæði þessum bátum ört, og nú er svo komið að þessir bátar færa á land jafn mikinn fisk og nokkrir togarar henda út um lensportin á hverju ári í formi smáfisks, fisks sem ekki passar í vinnsluna og úrgangs. Þetta finnst togaramönnum (og Kristjáni Ragnarssyni) náttúrulega hróplegt óréttlæti og þess vegna vilja þeir að þessi vaxtarbroddur verði skorinn niður við rót.

Ég hef öfundað trillukarlana af þeirra lífsmáta sem ég tel þann heilbrigðasta í fiskveiðum Íslendinga, því þeir skemma ekki neitt. Þeir eru reyndar ekki öfundarverðir nú, þegar þeim er att út í keppni um að fiska sem mest með öllum þeim banndögum sem á þa eru settir, upp á loforð um kvóta sem þeir verða svo líklega sviknir um að mestu leyti.

Á miðoldum trúðu menn á drauga og fornynjur, þar á meðal þursa sem sumir voru tvihöfða. Á síðasta ári var einn slíkur vakinn upp. Og því miður, trúin er enn til staðar, jafnvel hjá ráðamönnum þjóðarinnar. Óhamingu trikkarla virðist allt ætla að verða að vopni.

Góðir áheyrendur. Þrátt fyrir allt úrtölatal ráðamanna, verðum við að vera bjartsýn. Bjartsýnin er það vopn sem okkur hefur dugað best. Kannski kemur þorskganga á Íslands mið eins og í Barentshaf. Kannski lærir ríkisstjórnin, ef ekki þessi sem nú situr, þá sú næsta, að stjórn landinu skynsamlega og taka réttar ákvárandir, hver veit. Við verð-

Kvótakerfið er engin lausn

Góðir hátiðargestir!

Sjómannasamtókin í landinu hafa áratugum saman unnið að bættum öryggismálum íslenskra sjómanna. Þrátt fyrir þá staðreynð og þess velvilja, sem sjómenn hafa notið í baráttu fyrir bættu öryggi sinnar stéttar, sem komið hefur fram í fórmáli vinnu slysavarnarfólks vítt og breitt um allt land, er það staðreynð að engin starfsstétt býr við hæri slysatsíni en sjómannastéttin. Síðastliðinn fimm ár hafa um það bil 600 sjómenn slasast á ári hverju. Þetta gerist þrátt fyrir að sifell sé unnið að auknu öryggi sjómannna við störf sín.

Slysavarnarfélag Íslands rekur sérstakan skóla til þess að efla varúðartilfinningu sjómanna og auka þekkingu þeirra til þess að koma í veg fyrir slys og að bjarga af, ef hættu ber að höndum. Sjómannsstarfið er og verður hættulegt starf. Vinnuumhverfið er mun hættulegra en á vinnustað í landi. Veðurfarið og ölduhreyfingar hafins valda sjálfkrafa hættusvæði við sjómannsstörfin. Við verðum að vinna að því að auka fræðslu til sjómanna, sérstaklega til þeirra sem eru óvanir sjómannsstörfum og eru að hefja störf til sjós.

Eitt af þeim málum, sem við höfum að unnið að undanfarin ár er að keypt verði ný, stór og öflug björgunarþyrla. Sjómannasamtókin hafa lagt á það mikla áherslu að tryggja að þyrla væri ávallt til taks á neyðarstund. Við verðum að treysta því, sem störfum til sjós að stjórnvöld standi nú vel að verki við endurnýjun í þyrlukosti Landhelgisgæslunnar. Málið þolir enga bið. Ég held að það sé þjóðarvilji fyrir endurnýjun og bættum þyrlukost. Þyrla er oft á

Ávarp Guðjóns A. Kristjánssonar forseta FFSÍ

tíðum eina tækið, sem bjargað getur á hættustund, hvort sem er vegna slysa eða veikinda, það sanna dæmin. Þess vegna er það áskorun mfn til dómsmálaráðherra, sem nú hefur málið til meðferðar, að hann láti verkin tala.

Við getum spurtt okkur þeirrar spurningar: Hefur kvótakerfið leyst vandamál sem því var ætlað að leysa? Svarið við þessari spurningu er því miður nei. Hvers vegna svara ég spurningunni með því að segja því miður. Er ég svo ánægður með kerfið að ég vildi fyrir alla muni að það hefði leyst þann vanda sem því var ætlað. En hann var að byggja upp fiskistofna og treysta með því atvinnuöryggi fólks og byggð í landinu. Því er til að svara að ég er í sjálfu sér ekki ánægður með kvótakerfið og það er því miður ekki að þróast í jákvæða átt að minn mati. En það hefði vissulega verið mikil betra ástand í landinu ef kvótakerfið hefði náð einhverju af sínum

markmiðum um verndun fiskistofna og aukið atvinnuöryggi fólks í sjávarbyggðum viða um land.

Pess vegna geta auðvitað flestir sagt sem svo, hvort sem þeim líkar kerfið eða ekki, að vissulega væri betra ef kerfið hefði leitt til vaxandi afla, öruggar atvinnu og vaxandi byggðar með auknum tekjum á landsbyggðinni. Þess vegna er hægt að segja því miður tókust ekki þessi góðu og göfugu áform, því vissulega væri mun betra að allir væru sáttir við stjórnkerfi fiskveiðanna, sem hefur svo afgerandi áhrif á stöðu byggðarlagar og fólks að jafngildir hreinni eignauptóku og atvinnusviptingu í heilum sjávarplássum. Því miður eru áhrif kvótakerfisins vond frá flestum sjónarhornum sér.

Við íslendingar erum ekki einir á báti í því að hafa reynt að byggja upp fiskveiðikerfi með með kvótakerfishugsjón að leiðarljósi, byggða á tillögum vísindamanna um uppbyggingu einstakra fiskistofna. Þetta kerfi var reynt í Kanada upp úr 1980 og til þess var mikil vitnað í umræðum á Fiskiþingi haustið 1983, þegar við stóðum, með svarta skýslu fiskifræðinga í höndum um algjört hrun þorsksins við Ísland ef ekki yrði farið að þeirra tillögum.

Það var dásamað af mörgum hvað Kanadamenn væru að gera stórkostlega og góða hluti með kvótakerfi árin 1983 og 84. Þar átti allt að vera í blóma næstu áratugi og öruggar veiðar á 600-800 þúsund tonnum af þorski á ári næstu áratugi við Kanada.

Árið 1990 var þetta kerfi, sem byggðist á reiknilíkönnum fiskifræðinga, dæmt ónothæft og því

hafnað. Því var lýst þar að það væri byggt á ónogum upplýsingum og skoða yrði vistkerfið allt og samspil tegunda í lífríki sjávar. Niðurstaðan var að miðstýringin var byggð á alltof lítilli þekkingu á vistkerfinu. Fjárfest var í Kanada upp úr 1980 út á miðstýrt fiskveiðikerfi og mikla aflavon byggða á tillögum fiskifræðinga, sem reyndust þegar upp var staðið fullyrðingar út í loftið.

Í Noregi gerðist í raun það sama. Norski sjávarútvegsráðherrann upplýsti útgerðarmenn og sjómenn árið 1986 samkvæmt spám fiskifræðinga að veiða mætti 800 þúsund tonn af þorski árið 1989 eða tvöfaldan þann þorskafla sem ráðgert var að veiða árið 1986 þegar spáin var sett fram. Staðreyndin varð hins vegar að leyfður afli árið 1989 varð rúm 100 þúsund tonn. Aflinn hrundi í Barentshafi án þess að vísindamenn gætu séð það fyrir og þorskaflinn rauk líka upp aftur í Barentshafi án þess að vísindamenn gætu séð það fyrir. Niðurstaðan, þekkingin var ekki næg og allir unnu og fjárfestu út frá röngum forsendum.

Samtök útgerðar og sjómanna í Noregi hyggjast ekki taka upp kvótakerfi að íslenskri fyrirmund og vilja frekar að veiðum verði stýrt með sóknarkerfi. Þá er komið að okkur íslendingum. Hvað ætlum við að gera? Jú, sægreifar okkar tryggðu sér mikil áhrif í nefnd nokkuri sem fékk það virðulega nafn „Tvhöfðinn“ Maður skyldi nú ætla að við leituðum nú vel og vendilega að því hvort hið „fullkomna“ kvótakerfi hefði þróast á Íslandi undanfarin ár. Jú mikil rétt, þeir komust að þeirri niðurstöðu að það væri einmitt á Íslandi þar sem tilraunin hefði tekist og lýstu því yfir að mikil og viðtæk sátt væri um núverandi kvótakerfi. Svo mikil að best væri fyrir allar fisktegundir á Íslands miðum að fá inni í því „dásamlega“ kerfi, sem hér hefði verið aðlagð lífríkinu í sjónum með svo

frábæræum árangri sem raun ber vitni og þeim fisktegundum langt fram í tím-ann, byggðar á „vísindalegum“ ráðleggingum íslenskra fiskifræðinga um hvernig lífið í sjón-um og fjöldi fiska yrði á næstu árum og áratugum.

Ég held að það hefði nú verið afar nauðsynlegt að tvihöfðaneftindin hefði spurt nokkra útgerðarmenn, hvað væri mikill arður að þorskkflóum, sem keypt voru sem 1000 tonn af þorskigildum fyrir 4 árum á nærr 200 krónur kílóð, óveitt og óséð.

Hvað mörg tonn má þá veiða í dag, og er staða fyrirtækjanna betri vegna þessarar fjárfestingar, sem byggð var á framtíðarkvóta-

Formaður LÍÚ er að leiða útgerðarmenn út í hið versta fúafen

kerfinu, sem við íslendingar höfum fundið einir þjóða. Ég legg til að við festum kvótakerfið ekki í sessi en reynum þessi stað að vinna okkur út úr því hægt og bístandi með framtíðarhagsmuni í huga, þó vissulega sé búið að fjárfesta mikil í vondu stjórnkerfi með von um betri tíð.

Forystumaður samtaka útgerðarmanna, Kristján Ragnarsson, hefur að undanförmu talað hart fyrir því að kvótakerfið verði fest í sessi og jafnframt að þetta kerfi veðsetninga aflaheimilda og braks, sé það sem útgerðarmönnum er fyrir bestu til framtíðar, þá ættu íslenskir útgerðarmenn jafnframt að gera sér það ljóst að kvótabraskið verður í framtíðinni skattstofn fyrir ríkið sem alltaf vantar fó til þess að láta enda ná saman.

Hvers vegna í ósköpunum ættu útgerðarmenn einir að fá að verðleggja auðlind sín á milli og velta þar fram og til baka fjármunum fyrir óveiddan fisk, nauðga sjómönnum til þátttöku í braskinu, draga kostnað frá tekjum, og svo lætur formaður LÍÚ sér detta það í hug að þegar þessi ferill er orðinn staðreynnd innan fárra ára, ef svo heldur fram sem horfir, að útgerðin ein eigi og velti fó fyrir aflann í sjónum og ríkið horfi á þá fjármuni velta fram og til baka án þess að fá hlutdeild í arðinum. FFSÍ hefur bæði hafnað kvótabraskinu og auðlindaskatti, það er afstaða sem er samkvæmt sjálfrí sér í reynd.

Þegar formaður LÍÚ melir með kvótabraskinu, en þykist vera að berjast á móti auðlindaskatti, þá er það slík blekking, þó sennilega aðallega sjálfblekking að allir, sem vilja skilja málið og lita 2-3 ár fram í tímum, sjá að málflutningur hans stenst ekki. Það fer nú að vera frólegt fyrir ríkisskattstjóra að láta skoða það, hvernig kostnaður við veiðiheimildir, sem sjómenn eru látnir taka þátt í, er meðhöndlaðar í bókhaldi og framtölum útgerðarmanna. Einnig fer það að vera álitamál hvort það er bara útgerðin sem má draga frá síðan kostnað eða fá sjómenn sérstakt frádrag vegna útagðs kostnaðar, sem þeir sannanlega leggja út til þess að geta átt möguleika á því að afla sér tekna. Er kostnaður sjómanna vegna kvótakappa af öðrum toga en kostnaður annarra, sem leggja út fórekstri til þess að geta unnið verk ið sem þeir fá greitt fyrir.

Formaður LÍÚ er að leiða útgerðarmenn út í hið versta fúafen með þeim málflutningi, sem hann heldur á lofti í þessu máli, þ.e. kvótabraskinu. Það er eins vist og að dagur birtist í austri að takist að festa kvótabraskið í sessi til framtíðar, þá mun fiskverð til sjómanna um allt land lækka sem kvátaverðinu nemur, sem þýdir að þorskverð til sjómanna mun lækka um 35 kr. á kíló, sem leiðir til að

tekjur þeirra lækka um þriðjung. Þetta er vegna þess að auðvitað munu allir sem eiga aflaheimild vilja fá sem mestan arð af sinni fjárfestingu

Ef skammsýni formanns LÍÚ fær að ráða ferðinni um aukið kvótabrask og honum tekst að kljúfa samstöðu sjómanna með því að sá eiturpillum hér og þar, þá mun ekkert standa í veki fyrir að kvótabraskið geti borað sig niður um allt land. Láta t.d. vestfiskir sjómenn, sem, hingað til hafa að mjög litlu leyti verið þáttakendur í kvótabraskinu, sér detta í hug að þessi aðferð færst ekki til Vestfjarða. Auðvitað stöðvast kvótabraskið ekki í Breiðafjarðareyjum, þó margar séu. Þessi aðferð til lækkaðs fiskverðs verður komin um allt land innan fárra ára. Peningar eru aflaheimildi í númerandi kerfi, um það ber ástandið í Bolung-arvík glöggt vitni og aflaheimildir eru atvinna og lífsafkoma fólksins.

Að undanförmu hafa verið sýndir í sjónvarpinu þættir, sem bera nafnið „þjóð í hlekkjum hugafars“. Þar er verið að varpa ljósi á sögu lands og þjóðar frá nokkuð nýju sjónarhorni. Einkum var þátturinn um verstöðvar og vermenn athyglisverður og ekki síst í ljósi þess að líkur væru að því leiddar að þeir, sem valdið höfðu á þessum tímum, stórbændurnir, hafi með vistarbandsánuðinni í raun komið í veg fyrir þá þróun, sem varð í öðrum löndum þar sem myndun byggðakjarna höfst mun fyrir en hér á landi.

Sú spurning sem varð eftir til umhugsunar fyrir fólkid í landinu og leitaði á huga minn, var hvort ennþá væri innbyggt í huga þeirra, sem valdið hafa að best sé að vera fastur í kerfi samtímans og berjast fyrir því að þannig verði framtíðin, þó svo að afleiðingarnar verði skaði fyrir okkur öll, ef virkilega er hugsað til þess á yfirvegabán hátt, hvað af þöngum skammtímagrunum leiðir. Mér sýnist að stjónkerfi fiskveiðanna sé að verða eitt af afturhaldskerfum íslenskrar þjóðar, þ.e. ný vistarbandsánuð, sem spyrnir fótum gegn því að dugmiklir einstaklingar fái að njóta sín og síðast en ekki síðst, virðir kerfið hvorki rétt né sjónarmið fólksins í landinu. Mér hefur orðið

afspreiði margra ára umræður um ótal kenningar hinna lærðustu manna, hvernig best sé að stjórna þessum atvinnugreinum, þ.e. hvað kerfi henti best. Með öðrum orðum á kerfið að stjórna vinnunni, það að að stjórna því hversu margir vinna og helst að fækka þeim. Kerfið á að stjórna framleiðslunni og undirstaða þess að stjórna henni er að stjórna nýtingu landsins og sjávararins og þeirra auðlinda sem í sjónum lifa. Kerfið á að stjórna afköstum einstaklinga eða hóps manna og kerfið á að stjórna afkomu einstaklinga og leggja takmörk á atvinnufrelsi eftir búsetu og landsvæðum. Jafnvel markaðssettning hefur þurft að vera innan ákveðins kerfis, þar er þó að verða breyting á síðustu misseri.

Ég er algjörlega andvígur því að þorskveiðin verði aðeins 150 þúsund tonn á næsta fiskveiðíári

tíðrætt um kvóta-kerfið og ekki að ástæðulausu. Við getum sjálfsgagt verið nokkuð sammála um að sjómennirnir að ekki sé mikil um þorsk við Ísland þessi misserin og eðlilegt sé að fara varlega í þorskveiðina. Ég er hins vegar algjörlega andvígur því að þorskveiðin verði aðeins 150 þúsund tonn á næsta fiskveiðíári, eins og fiskifræðingarnir hafa lagt til. Það er til lítils að ala þorskinn og drepa fólkid, var haft eftir þekktum sjávarútvegsráðherra fyrir um það bil tuttugu árum. Það á einnig við í dag. Við skulum fara varlega í þorskveiðina og halda veiðinni innan við 200 þúsund tonn. Með því tókum við kannski einhverja átættu, en ekki mikla að minu mati. Ég hef nú aldrei verið mjög trúður á reiknlíkön fiskifræðinga og svo er enn. Fiskurinn hefur oft breytt göngum sínum áður án þess að við vitum hvers vegna. Við vitum alltof lítið um lífríki sjávar og samspil tegunda í hafinu.

Einn vinur minn kom að máli við mig um daginn. Hann er skipstjóri og hefur tekið undir með fiskifræðinni um að sjálfsgagt hefði Hafró rétt fyrir sér. Hann hefði miklar efasemdir nú og vegna hvers. Jú, sjáðu til Guðjón.....menn hafa rannsakað Mývatn í fjölda ára, án þess að ná niðurstöðu sem sátt er um. Menn hafa rannsakað Pingvallavatn í fjölda ára og en eru ekki sáttir um vistkerfi þess heldur. Þetta eru allt hinir virtustu vísindamenn. Síðan eru fiskifræðingar að ræða um Norðuratlantshaf og fyllast af slíkum samfæringarkrafti að þeir viti sko allt um það hvað sé að gerast í sjónum. Þessu get ég ekki trúð lengur, að allt í sjónum sé þekkt.

Ég óska sjómönum og fjölskyldum þeirra og vanda-mönum gæfu og gengis.
Til hamingju með daginn.

Svipmyndir frá hátíðarhöldum og skemmtunum á Sjómannadeginum í Grindavík 6. júní 1993

Gengið fylktu liði með blómsveig að minnisvardanum um látna sjómenn.

Skipshöfnin á Hrungni vann í kappróðri áhafna.

K. Ragnarsson vann í kappróðri landssveita karla.

Hátíðarhöld sjómannadagsins hófust að vanda á laugardeginum, en um miðjan daginn kom þýrlusveit frá varnarliðinu og lenti á bryggjunni og fékk fólk að skoða vélina að utan sem innan. Jafnframt gaf áhofnin krökkunum sælgæti við mikinn fögnuð þeirra sem nærrí má geta.

Kappróðurinn hófst kl. 16 og að þessu sinni eru 18 sveiutir, en sem betur fer virðist áhginn vera að aukast. Í framhaldi af róðrinum var farið í skemmti-siglingu á Þorsteini GK 16 og Sigurði Þorleifssyni GK 10, og að vanda var mikil þátttaka í siglingunni.

Sjómannadagurinn rann upp með blíðskapardeðri og kl. 10 um morgunin var safnast saman við Sjómannastofuna Vör og gengið í skrúðgöngu að minnisvarða um látnana félaga. Þar flutti séra Jóna Kristín Þorvaldsdóttir bæn og minntist hinna látnu. Síðan var gengið til kirkju og hlítt á messu. Óvaent uppákoma var þar, því börnin í þeim höfðu útbúið falllegt listaverk og komið fyrir í kirkjunni. Líkt og undanfarin ár fluttu starfandi sjómenn ritningarorð.

Hátíðarhöldin við bryggjuna hófust eftir hádegi með því að Blásarasveit Grindavíkur lék nokkur lög undir stjórn Sigurða Geirssonar. Ávörp fluttur þeir

Róðrasveit Slysavarnardeildarinnar Þórkötlu sigraði í kappróðri kvenna.

Guðjón A. Kristjánsson forseti FFSÍ og Ingólfur Karlsson skipstjóri og útgerðarmaður. Þrjár aldnar kempur voru heiðraðar og síðan var farið í ýmsa leiki.

Meðal annars var í fyrsta sinn kept í björgunargallasundi og sigraði sveit skipshafnarinnar af Hrungni GK 50 og unnu þeir til vardveislu bikar sem gefinn var af Vísi hf.

Þá fór fram verðlaunaafhending fyrir kappróður og áspróttavellinum var kept í knattspyrnu og áttust þar við lið Slysavarnardeildarinnar Þórkötlu og yfirmanna á Grindavíkurbátunum, en þeir léku allir í sjóstökkum. Ekki man ég hvernig sá leikur endaði, en hitt er víst að þeir skoruðu á þá að mæta sér að ári, og efast ég ekki að þeir taki þeiri áskorun.

Um kvöldið var síðan dansleikur í Festi við undirleik Gömlu Brýnanna og stóð hann til kl. 03 um nöttina.

Mikill mannfjöldi fylgdist með kappróðrinum á laugardeginum.

Frá sjómannamessunni í Grindavíkirkju að morgni Sjómannadags.

SJÓMENN – ÚTGERÐARMENN

Afgreiðum 35 tonn á tímann

**Eigum ávallt nægar birgðir af
SKIPSTJÓRAÍS**

Pessum góða frá Ísfélaginu.

Afgreiddur beint um borð, á bílpall eða í aðrar flutningsumbúðir.

Afgreiðslutími 08:00 – 19:00 alla virka daga nema laugardaga.

Eftir lokun vísar símsvari á vakthafandi afgreiðslumann í síma 92-68655
MEIRI ÍS = BETRI FISKUR

Óskum sjómönum, útgerðarmönum og fjölskyldum þeirra til hamingju með daginn.
Þökkum fyrir ánægjuleg viðskipti.

Ísfélag Grindavíkur h.f.

Þrír ættliðir í beinan karllegg. Frá v. Einar Símonarson, Helgi Einarsson og Einar Helgason fyrir framan Hafbergið.

„Ég get sagt þér það drengur minn, að þú ert góður sjómaður“

Það er óhætt að segja um Einar Símonarson að hann er sannur Vestmannaeyingur og góður Grindvíkingur og var prýðis sjómaður á báðum stöðum. Eftir að hann hætti að róa og jafnvel löngu fyrr, lét hann málefni sjómannana og samtök útvegsmanna sig miklu skipta og aldrei lét hann sig vanta í skrúðgöngu og leiki á Sjómannadaginn. Við gefum honum orðið:

Rætt við Einar Símonarson fyrrum skipstjóra og útgerðarmann

-Ég er fæddur í Reykjavík 1920. Foreldrar mínr voru þau Pálína Pálsdóttir frá Hnífsdal við Ísafjarðardjúp og Símon Guðmundsson frá Borgareyrum undir Eyjafjöllum. Árið 1921 flyst ég með foreldrum mínum til Vestmannaeyja og þar ólst ég upp eins og aðrir eyjapeyjar. Ég þótti frekar ódæll í æsku og óþægur heima. Því var ég oft sendur í sveit á sumrin og hafði ég mjög gott af

því. Það voru venjulega vertíðarmenn sem voru hjá pabba sem tóku mig með sér í sveitina. Farið var á mótorbátum beint yfir álinn upp í sand. Aftan í bátinn var hengd skekka en á henni var róð í land eftir að bátnum hafði verið lagt eins nálægt landi og kostur var. Venjulegast voru skekktumar fylltar af hausum og trosi sem vertíðarmenn höfðu með sér heim.

Dásamlegt Eyjakaffi

Ég fór síðustu sandferðina árið 1940 en þá voru þessar ferðir alveg að leggjast af. Það var eftir þessa ferð þegar við vorum búinir að „græja“ allt saman og karlarnir voru að fara að Ólafur skipstjóri segir við mig: „Einar, ég veit að þú átt eina Brennivínslösku - lánaðu mér hana“, sem ég og gerði. Hann lagaði ketil kaffi og hellti henni allri út í. Menn voru að sjálfsögðu þreyttir eftir störfin á sandinum því þetta var þrælapúl. Þeir voru fljótir að finna á sér og dásömuðu kaffið sem við sögðum að væri Eyjakaffi - síðan skildu allir ánaegdir.

Ég fer til sjós 1936. Þá var ég ráðinn á lífnubát frá Seyðisfirði. þangað fór ég ásamt fleira fólk. Í þá daga tíðkaðist að Vestmannaeyingar fáru austur á land á sumarvertíð. Næstu vetrarvertíð á eftir

fer ég að róa frá Vestmannaeyjum og var þá á ýmsum bátum með ágætum aflamönnum. Má þar nefna Jónas Bjarnason sem átti Ölduna VE. Hún strandaði svo hér við Grindavík í foráttubrimi.

Helgi Jónsson í Stafholti sagði mér að það hefði verið óhuggulegt að sjá bát þurfa að fara inn á seglum í brimi. Báturinn fór inn og alla leið upp á kamb. Sagan segir að hann hafi snúist heilan hring en það finnst mér ekki ganga upp því möstrin voru heil á bátnum.

Ég var á vertíð í Eyjum til ársins 1949, ýmist sem vélamaður eða skipstjóri. Ég fór í vélavarðarmálm í Eyjum árið 1940 og starfðaði sem slíkur til 1947 en þá varð ég skipstjóri.

Mikil fátækt á kreppuárnum

Mér er mjög minnisstaett hvernig ástandið var í atvinnumálum í Vestmannaeyjum á árunum 1936 - 1940. Þegar flutningaskip kom og von var um einhverja vinnu, hópaðist fólk á bryggjuna í kringum verkstjórrann sem valdi einhverja úr en hinir þurftu að snúa heim. Fátækin var mikil á þessu kreppuárnum og maður mótað af þessum æskuárum sínum.

Fyrstu kynni af Grindavík

Árið 1947 er ég með Glað frá Vestmannaeyjum. Við vorum á snurvoð og lönduðum hér í Grindavík. Aflinn var að vísu keyrður til Keflavíkur.

Jón á Skála lóðsaði mig fyrst í Hælisvíkina. Hann var mikill færamaður og þekkti vel bleydurnar.

Þetta voru mífn fyrstu kynni af Grindavík en 1949 flyt ég þangað með alla fjölskylduna og kaupi Eyvindarstaði í Þórkötlustaðahverfi. Þar bjó ég fyrstu árin ásamt konu minni Sólrúnu Guðmundsdóttur Guðmundssonar frá Ísólfsskála. Henni kynntist ég í Vestmannaeyjum, nánar tiltekið við skilvinduna á þeim bæ sem ég bjó.

Sólrún var þar vertíðarstúlka hjá formanninum sem ég reri hjá. Hann var útvegsbóndi og var einnig með kúabúskap. Ég sagði einhverju sinni frá fyrstu kynnum okkar á fundi í Lionsklúbbi Grindavíkur og orðaði það að þá leið að hendur okkar hafi mæst á skilvindusveifinni og síðan höfum við snúið lífsins sveif i sam einingu. Við eignum nú fimm upp komin börn.

Eyvindarstaði flutti ég síðan og endurbyggði þar sem húsið stendur nú. Mönnun fannst hann eitt hvað skrifinn þessi fugl úr Vestmannaeyjum að byggja langt uppi í heiði (Stamphló). Þá var húsið eitt af efstu húsum bygðarinnar

Helgi Jónsson í Stafholti sagði vð mig þegar ég kom fyrst til Grindavíkur: „Ég get sagt þér það drengur minn að þú ert góður sjómaður, það veit ég að ef þú lifir ekki af þessu starfi þínu hér í Grindavík þá lifirðu ekki af því annarsstaðar“. Á þessu má sjá hve

Einar og Sólrún eiga fimm börn. Að ofan frá v. Guðmundur, Sigurpáll og Hjálmyr. Að neðan frá v. Helgi og Erling.

Fyrsta bryggjan sem byggð var í Hópinu (Kvíabnryggja). Næst henni liggur Grindvíkingur GK-39, þá Ægir GK-350 og við endann er Óðinn GK-150. Að norðanverðu er Ver KE-35. Ljósmynd Svarav Arnason.

mikla trú hann hafði á þessum stað.

Ísinn sóttur í strigapoka til Reykjavíkur

Mikill munur var á Vestmannaeyjum og Grindavík sem verstöðvum á þessum tíma þegar ég kom hingað. Vestmannaeyjar voru líka stærra byggðarlag. Ungu mennirnir fengu enga báta, þeir gömlu héldu þeim og lítið var um að nýir bátar kæmu til landsins. Þeir ungu fengu því sjaldan tækifæri og þurftu þeir að fara frá Eyjum til að fá skip.

Á þessum tíma var höfnin hér mjög lítil, eiginlega var ein bryggja, svokölluð Kvíabryggja. Allur ís var sóttur til Reykjavíkur í strigapokum og geymdur í fshúsini hér. Pessa poka þurftum við svo að hlaupa með á bakinu frá fshúsini og niður á bryggju. Svona var nú

tæknin þá - engin ísstöð með rennandi ís.

Hér í Grindavík var tölverð útgerð, mikil fiskgengd og hörð sjósókn. Oft léttu menn sér upp í landlegum, við vertíðarlok og sumir jafnvel oftar. Mig langar að nefna hér nokkra duglega sjósóknara og skemmtilega samferðamenn frá þeim árum, þá Ásgarðsbræður, Víkurbræður, Karlskála bræður, Sigga á Hrafni og Björn Þórðarson sveitunga minn frá Vestmannaeyjum.

Hann var ákaflega skemmtilegur og duglegur maður. Hann var útsjónasöm aflakló og var með stærsta og nýjasta skipið sem het Grindvíkingur, 65 rúmlesta tréskip byggt á Akranesi 1945. Grindvíkingur fórst í róðri þann 18. janúar 1952 með allri áhöfn í aftakaveðri. Björn var þá hættur með skipið. Pennan dag voru allir bátar á sjó, ágætt veður var um morguninn en þaðversnaði þegar

líða tók á daginn. Ég var með vélbátinn Tý þegar þetta var og við vorum á línuveiðum og rerum austur á Selvogsbanka.

Lágum undir stöðugum áföllum

Við höfðum lokið við að draga um kaffileitið þennan dag. Þegar við komum upp undir Grindavík var skyggni lítið sem ekkert og veðrið orðið svo slæmt að við ákvádum að snúa frá og reyna ekki landtökum heldur sigla vestur fyrir Reykjavínes. Þarna á vísinni beið einnig vélbáturinn Búi, skipstjóri var Águst Sigurðsson frá Hraunteigi og slóst hann í för með okkur vestur eftir. Togarinn Jón Baldvinsson bauðst til að fylgja okkur sem við þáðum. Okkur tókst farsælega að stýra skipunum án teljandi óhappa en läng var nöttin því við lágum undir stöðugum áföllum.

Meðal annars misstum við mótorhúskappann. Hann hreinlega sópaðist af með festingum í einu ólaginu en sem betur fer fór hann ekki fyrir bord og við gátum komið honum fyrir aftur á sínum stað. Daginn eftir komum við til Sandgerðis og þá fréttum við um afdrif þeirra á Grindvíkingi. Þar fórust fimm ungir og dugandi sjómenn. Þorpið var lengi að jafna sig eftir þetta reiðarslag.

Mikið assgoti er þetta ljótur fiskur

Árið 1958 er ég með bát sem hét Óðinn og var hann fyrstur hér til að stunda humarveiðar. Menn höfðu verið á þessum veiðum bæði í Höfnunum og á Stokkseyri en aldrei hér. Þessar veiðar heppnuðust vonum framar og er mér minnisstað fyrsta löndunin. Við komum að Kvíabryggju til löndunar og allt fólkid úr frystihúsínu kom niður að bát í kaffitímanum. Ég man að ein kona úr hópnum sagði: „Mikið assgoti er þetta ljótur fiskur, að þú skulir koma með þetta í land!“ Ég svaraði því til að hún mætti þakka fyrir ef hún hafði eins falleg augu og humarinn.

Ég haldi ekki þessa gagnrýni ef ég á að segja eins og er. Humarinn hefur falleg augu og aldrei hef ég séð hann með gleraugu svo hann hlýtur að hafa góða sjón. Þeir voru reyndar fleiri sem þotti humarinn ekki fagur. Magnús á Hrauni kom einu sinni þar sem ég var að landa og segir: „Hvar félkstu þennan humar?“ Ég svaraði að bragði: „Ég var nú bara í Hraunsvíkinni, Magnús minn.“ Þá segir Magnús: „Nei, Einar, svona ljótt kvíkindi hefur aldrei í Hraunsvíkina komið!“ Humarfiskveiðar hafa gefist vel og verið stundaðar hér á hverju sumri síðan þetta var.

Ég var með marga báta fyrir ýmsa aðila lengst af hjá Útgerðarfélagi Grindavíkur (Samvinnu-útgerðin) sem átti þjá báta, Áegi,

Einar Simonarson og Sólrun Guðmundsdóttir.

Óðin og Tý. Þorvarður Ólafsson frá Lágafelli stjórnaði útgerðinni. Síðan var ég nokkur ár með báta fyrir Jón Gíslason frá Hafnarfirði sem gerði hér út í nokkur ár. 1961 kaupum við Sigurpáll sonur minn bátinn Arnfirðing sem síðar var Staðarberg GK 350.

Útgerð og fiskverkun

Pennan bát gerðum við út til ársins 1971. Sama ár stofnuðum við félag sem heitir Hælvík hf og keyptum bátinn Guðránu Jónsdóttur sem nú ber nafnið Hafberg GK 377. Þann bát gerum við út enn þann dag í dag. Árið 1978 stofnaði ég svo fiskverknun í félagi við syni mína þá Helga og Guðmund. Við þrífum eru enn í samstarfi og er askoman næmileg. Mér finnst útlitið þó ekki vera allt of bjart framundan þar sem veiðarnar eru njörvaðar niður í fjötra kvótakerfisins. Sem er orðinn svo lítill að það er ekki hægt að gera út á svo lítið magn sem er úthlutad.

Ég hef alltaf borið virðingu fyrir Grindavíkursundinu og hef ætið haft það í huga að umgangast það með virðingu og varúð. Ég tel það mitt gæfuspor að ég settist að hér í Grindavík.

frá ári. Ég var formaður útvegsmannafélags Suðurnesja í fjögur ár og við vörðum eindregið við smáfiskadrápinu og lögðum til að uppeldisstöðvum þorsks yrði lokað á ákveðnum árstímum. Fyrir þetta vorum við kallaðir grátkór Suðurnesjamanna.

Þessi kór varð landsfrægur en það var ekki hlustað á hann, gagnstætt öðrum kórum. Því er nú svo komið að við megum aðeins veiða 155 þásund tonn af þorski í ár.

Ég þurfti að hætta til sjós 1971. Þessa síðustu vertið var ég með Hafbergið en ég þurfti að hætta heilsunnar vegna. Mér finnst þetta vera of snemmt en ég var víst búinn með minn kvóta. Ég kunni alltaf mjög vel við mig á sjónum og kunni alltaf betur við að róa frá Grindavík en Vestmannaeyjum, það verður bara að segjast eins og er. Ég hef nú aldrei getað fært nein rök fyrir þessu en það er nú bara þannig, jafnvel þótt innisiglingin sé hættuleg og hafi reynst mörgum erfið.

Ég hef alltaf borið virðingu fyrir Grindavíkursundinu og hef ætið haft það í huga að umgangast það með virðingu og varúð. Ég tel það mitt gæfuspor að ég settist að hér í Grindavík.

Svo mörg voru þau orð.

Um drauma og vitranir

Löngum hafa draumar heillað okkur Íslendinga. Á erfiðum tímum sögunnar leituðum við að hinni fögru veröld í þeim. Ekki bara það, við reyndum að sjá inn í framtíðina með aðstoð þeirra. Það sem við fengum ekki í veruleikanum langaði okkur að öðlast með aðstoð drauma.

Líklega er það merkilegast, hvað varðar drauma og sjómennsku, að langt fram á þessa öld var lítið á draumana sem dularfulla slysavörn. Þeir vörudu menn við, drógu óumbenir bjarghring um líf sjómannsins og gátu forðað honum frá drukknun.

I frásögninni hér á eftir, sem heitir „Vitrún

Vilmundar“ og skráð er í Staðhverfingabók séra Gísla Brynjólfssonar „Mannfólk mikilla sæva“, rekur umhyggja fyrir foreldrum soninn heim að loknum draumi. Viðbragð hans er fallegt, þótt það reynist vera óþarf, því ekkert hefur hent for-eldra hans. Draumurinn hefur skrókvað, en bjargar honum frá dauða. Þá vaknar spurning:

Hvers vegna bjargaði draumurinn aðeins Vilmundi Árnasyni en ekki skipsfélögum hans?

Petta er í rauninni dularfullast og óréttlátast við vitrunina. Kom bjargvættur draumsins þarna hvergi nærrí, varð hér bara um tilviljun að ræða, að hann bjargaðist en hinir fórust?

Vitrún Vilmundar

Vilmundur Árnason, Löndum.

Einn af formönnum á vetrarvertiðinni í Grindavík 1906 var Guðbjartur Guðmundsson frá Gjáhúsum. Hann var fæddur 1882 og því aðeins 23 ára gamall, eflaust yngstur þeirra sem stýrðu skipi í Grindavík á þessari vertið. Hann var þá orðinn heimilsfastur í Reykjavík og átti þar unnstu.

Hásetar hjá Guðbjarti voru þessir: Jón Jónsson bóndi á Hópi, 51 árs. Halldór Guðbrandsson úr Reykjavík, 29 ára. Sigurbjörn Jónsson, Syðri-Gróf í Flóá, 22 ára. Guðlaugur Guðmundsson, Hjálmarskoti í Flóá, 20 ára. Vilmundur Árnason, seinna bóndi á Löndum í Staðarhverfi 22 ára. Hann var þá hjá foreldrum sínum í Krýsuvík. Allir lágu þeir við í Hópi hjá Jóni Bóna. Þeir eru sex manna fari.

Aðfaranótt laugardags fyrir þáska þann 14.apríl dreymdi Vilmund að hann væri staddur heima í Krýsuvík. Þar væri það kominn kyngisnjör og faðir hans ætti í miklum önnum og erfiðleikum með að leita að fénu og bjarga því svo það ekki fennti. Harmaði Vilmundur það sáran í

draumnum að geta ekki verið heima þar sem hann var bundinn við róðrana í Grindavík.

Daginn eftir var veður gott, hægur útsunnan eljagangur, en sjór ókyrr eftir ríkjandi sunnanátt. Skip eru almennt í Grindavík enda hafði ekki verið róið um bænadagana. Þegar Guðbjartur og hásetar hans voru komnir niður í naustin og ætluðu að fara að setja fram, gerði él, ákaflega

dimmt og stóð það lengi. Hætti Guðbjartur þá við róðurinn.

Minnst nú Vilmundur draumsíns og þar sem stórhátið var að morgni og ekki myndi róið, flýtti hann sér sem mest hann mátti að komast af stað heim til að geta orðið til aðstoðar þar. Ef ástandið væri jafn slæmt og hann hafði dreymt. Var hann kominn nokk-uð aleiðis er élina linnti.

Við uppstyttuna gerði gott veður og bjart í lofti. Snerist Guðbjartur þá hugur og ákvað hann að róa þótt einn hásetanna vantáði. Allmjög brimaði er á daginn leið, og þegar bátarnir fóru að koma að, var sundið orðið mjög slæmt. Líklega hafa þeir Guðbjartur verið með þeim seinstu, vegna þess hve seint þeir urðu fyrir um morguninn. En hvað sem um það er, tókst svo hrápalega til að ólag náði skipinu á sundinu og fórust allir, sem á því voru.

Það er af Vilmundi að segja, að þegar hann kom heim, var þar allt með feldu, snjór enginn að ráði og fénabur á beit eins og venjulega og þurfti engar sérstakrar aðgæslu eða aðhlyninggar við.

SJÓMANNASKÓLINN SKÓLAVIST 1994–1995

Umsóknarfrestur til 10. júní

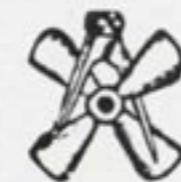
**Stýrimannaskólinn
í Reykjavík**

Upplýsingar í síma: (91) 1-31-94
alla virka daga frá kl. 08:00-14:00.

Póstfang:

Stýrimannaskólinn í Reykjavík
Pósthólf 8473, 128 Reykjavík

Stýrimannaskólinn í Reykjavík

Vélskóli Íslands

Upplýsingar í síma: (91) 1-97-55
alla virka daga frá kl. 08:00-16:00.

Póstfang:

Vélskóli Íslands
Sjómennaskólanum við Háteigsveg
105 Reykjavík.

Vélskóli Íslands

Ljósmynd
Einars Einarssonar frá
1930 af
verslunar-
húsum föðurs
hans Einars
G. Einarssonar frá
Garðhúsum.

Varðveisum Flaggstangarhúsið

Einar G. Einarsson hóf verslunarrekstur 1897 í Grindavík. Í fyrstu var aðallega um vöruskipti að ræða. Menn lögdu inn afurðir til verslunarinnar og fengu úttekt í nauðsynjavörum. Verslunin var starfrækt fram um miðjan sjötta áratug aldarinnar og stendur nú ekki lengur.

Flaggstangarhúsið sem er lengst til hægri á myndinni hér að ofan, stendur enn á sama stað og í óbreyttu formi frá þeim tíma sem myndin sýnir. Húsið er það eina sem minnir á verslunarrekstur Einars kaupmanns frá Garðhúsum á þessum stað.

Upphaflega var Flaggstangarhúsið byggt sem fbúðarhús um 1870 og stóð þá þar sem Garðhús eru núna. Samkvæmt upplýsingum frá Fasteignamati ríkisins er Flaggstangarhúsið byggt 1890 úr furu, eftir danskri fyrirmund og er burðarvirki þess feykisterkt og að mestu óskemmt. Líklegt þykir að það hafði verið í upphafi klætt utan með tjörupappa en þegar það var flutt hafi það verið járnklætt. Þetta ráðum við af því að fleygar hafa verið settir undir þakklæðningu við sperrufætur til að lyfta þaki útfyr veggklæðningu, eins er nokkurt misrämi milli þess viðar sem notaður er í vegg-

klæðngu hússins, ýmist plægður 5" við eða svokallaður flettingur sem er viður af misjöfnum breiddum, sagður úr stórvíði.

Árið 1914 var húsið flutt og gert að pakkhúsi við gömlu búðina. Þá var því breytt í það horf sem nú er og gekk lengi vel undir nafninu nýja pakkhúsið.

Flaggstöng var síðar sett á húsið m.a. í þeim tilgangi að gefa merki þegar breiða átti fisk eða taka hann saman. Var fólk þannig kallað saman á fiskreitina. Merkið var flagg, sem dregið var upp, hvítur saltfiskur á bláum grunni. Þannig mun nafnið Flaggstangarhús vera til komið. Síðar var einnig farið að nota flaggstöngina í öðrum tilgangi, nefnilega þeim að leiðbeina sjómönnum. Þegar farið var að brima, var hvít segl breitt á gafl Sæbóls, sem fyrsta vísbanding til sjómanna um það að aðgæslu væri þörf við landtöku.

Einn belgur hísfður upp í flagg-

stöngina var merki þess að farið væri að brjóta yfir leiðina inn sundið, en lög kæmu á milli. Þegar tveir belgir höfðu verið hísfðir upp, þýddi það að sundið væri talið ófært.

Fljótegla eftir að húsið er orðið að pakkhúsi við búðina er byggður við það beitu- og aðgerðarskúr sem nefndist „Lubbi.“ Þessi skúr stóð við húsið framundir 1960, var hann á einni hæð c.a. 5 x 6.35 m með lágu mæni.

Flaggstangarhúsið hefur eftir því sem ég kemst næst einungis verið í eigu tveggja aðila, þ.e. Garðhúsaettarinar, Einars Einarssonar og Ólafs E. Einarssonar 1870-1964 og síðar Einars Símonarsonar og Sigurpáls Einarssonar 1964-1994.

Þar sem flaggstangarhúsið er eina pakkhúsið með þessu lagi sem eftir er í Grindavík frá þessum tíma, má hiklaust telja gildi og sögu þess efnis, að vert sé að varðveita það.

*Samantekt:
Erling Einarsson og
Ólafur R. Þorvarðarson.*

ÚTGERÐ:
ÓLAFUR GK - 33
GEIRFUGL GK - 66
SKARFUR GK - 666
GAUKUR GK - 660
GRINDVÍKINGUR GK - 606
REYNIR GK - 47

*Sendum sjómönum, fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á sjómannadaginn.*

FISKANES HF.

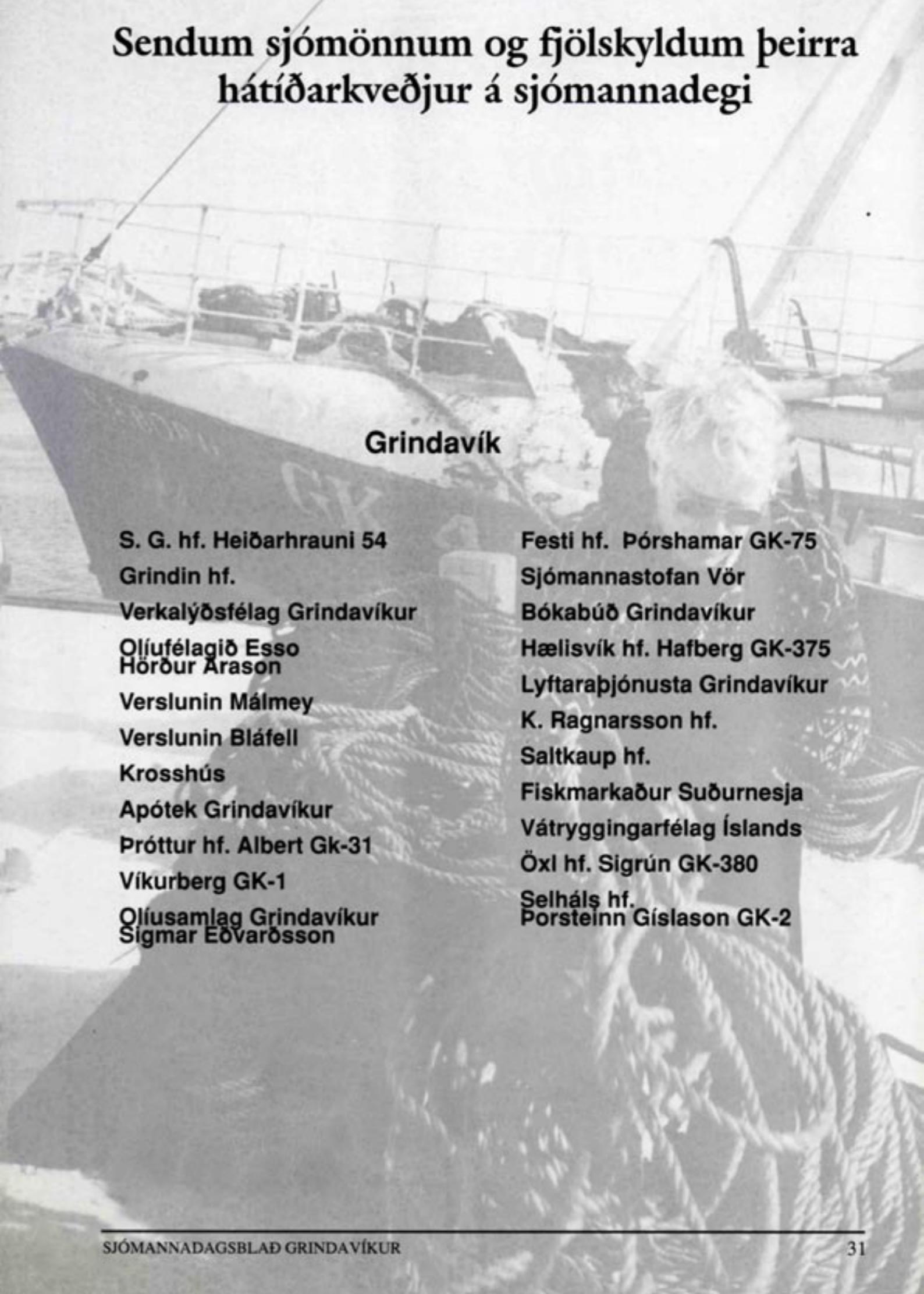

PORBJÖRN HF.
STOFNAÐ 1953

Símar: Skrifstofa 68090, Verkstjóri 68449
Veitbærar 68168, Verbúð 68361, Telefax 68449

Sendum sjómönum og fjölskyldum þeirra hátiðarkveðjur á sjómannadegi

Grindavík

S. G. hf. Heiðarhrauni 54
Grindin hf.
Verkalýðsfélag Grindavíkur
Olíufélagið Esso
Hörður Árason
Verslunin Málmey
Verslunin Bláfell
Krosshús
Apótek Grindavíkur
Próttur hf. Albert GK-31
Víkurberg GK-1
Olíusamlag Grindavíkur
Sigmar Eðvarðsson

Festi hf. Pórshamar GK-75
Sjómannastofan Vör
Bókabúð Grindavíkur
Hælisvík hf. Hafberg GK-375
Lyftaráþjónusta Grindavíkur
K. Ragnarsson hf.
Saltkaup hf.
Fiskmarkaður Suðurnesja
Vátryggingarfélag Íslands
Öxl hf. Sigrún GK-380
Selháls hf.
Porsteinn Gíslason GK-2

Snemma beygist krókurinn til þess sem verða vill

Á sjómanndeginum í Grindavík í fyrra hafa eflaust margir gestir tekið eftir því, að í fjörunni, í króknum á milli Svíragarðs og Kvíabryggju, stóðu tveir karskir strákar, braðurnir Hlynur og Hafþór Helgasynir, ásamt góðum félaga sínum, Ólafi Sigurgeir Hafsteinssyni. Peir stjórnuðu, með fjarstýringu, siglingu tveggja fallegra báta sem voru eftirlíkingar af skuttagurum.

Áhuginn á meðal fullorðinna sjómanna og karla leyndi sér ekki. Í æsku hefði þá ekki dreymt um jafn miklar framfarir í leikjum, á meðan þessi bær var aðeins þorp með þremur hverfum. Á þeim tíma smíðuðu strákarnir báta sína úr smurolubrúsum og gerðum þá síðan út til heldur lélegra loðnuveða, eða annarra veða, stundum frá svipuðum slóðum í fjörunni.

EKKI ER ÓFKLEGT AÐ ÞEGAR SJÓMENNIRNIR, SEM FYLGDUST AF ÁHUGA

með fjarstýringunni, voru á svipuðum aldri og strákarnir, þá hafi seður þeir verið að flytja útgerðina í Járngerðarstaðahverfinu úr vörum, fyrir utan Hópið, inn í Kvíavík. Þorkötlungar voru aftur á móti að leggja sína niður í Nesinu. Krakkarnir þar héldu engu að síður áfram að gera út blikkbátana sína frá Bótinni eða Skottanum. Kappið og metingurinn var mikill um stærð á báturnum og aflamagn.

Eftir því sem núverandi elstu

menn muna í Þorkötlustaðahverfinu var leikurinn kallaður „að synda bátum.“ Hér var auðvitað átt við það, að litlu vélarausu skeljarnar hafi sigt fagurlega fyrir vindu með svipuðum haetti og sjófuglar. Þannig var líkt saman báti og máfi. Eftir að vélar urðu algengar í skipum, var hætt að líkja þessum leik við sund sjófugla. Krakkarnir fóru þá að sigla bátum. Núna fjarstýra þeir skipum sínum. Í þessu er auðvelt að sjá breytinguna frá fábrotnu samfélagi sjómanna og fugla, barna og báta, og þróun til fólksins og tæknivædds samfélags í þessum bæ. Þannig fylgist allt að í tilverunni og tungutaki manna.

Bátafjöldi grindvískra barna fór að sjálfsögðu eftir því, hvað raunverulegi fiskiskipaflotinn notaði mikið af smurolsu og stærð brúsanna undan henni. Krakkur í Járngerðarstaðahverfinu fengu talsvert forskot, þegar engin útgerð var lengur stunduð í Nesinu. Peir höfðu þar af leiðandi greiðari aðgang að vélamönnum og nutu gjafmildi þeirra á smurolubrúsa. En Geir Guðmundsson, vélstjóri í Hraðfrystihúsi Þorkötlustaða, var jafnan góður strákunum þar við að útvega hið eftirsóttu smíðajárn. Í lokin fór þannig, að leikir að siglingum færðist alfarið í Járngerðarstaðahverfið. Þess vegna verður í sögu barnaleikja í Grindavík hvergi getið um útgerð fjarstýrðra skipa nema þadan.

Núna á dögumum fórum við

Greinbarhöfundur er einnig með eigin útgerð, en þessi bátur er orðinn 45 ára gamall.

Hafþór og Hlynur Helgasynir heima í bílskúr með líkanið af Vöku SU-9.

Sævar Gunnarsson í forvitnisheimsókn til áður nefndra braðra, í bílskúrinn þeirra við Garðavelli 1. þar hafa þeir ágæta aðstöðu til tómstundaiðkunar. Í spjalli við þá kom fram, að fyrsta skipið, sem þeir smíðuðu, hafi verið eftirlíking af Skúmi GK-22, skuttagara smíðuðum í Svíþjóð fyrir Fiskanes H/F. Síðan smíðuðu þeir Sæbjörgu VE-56, eftirlíkingu af skipi afa þeirra, Hilmars Rósmundssonar, landskunna aflakónsins úr Vestmannaeyjum. Hann gerði út og stýrði í mörg ár skipum með þessu nafni.

Afinn í Eyjum hefur líklega aldrei verið í vandræðum með það, hvað hann ætti að gefa afkomendum sínum í karllegg í jólafermingar- eða afmælisgjafir. Hann gaf þeim eflaust efni til bátaðiða. Útgerð með fjarstýrð skip er eflaust nokkuð dýr. Mér finnst líklegt, að hún geti varla orðið mjög blómleg nema hún fái stuðning frá sæmilega efnuðum og skilningsrifum afa.

Eftir heimsókn braðranna á Sjávarútvegssýningu í Laugar- dal-

heldur vitum við svolstið um siglingu og vélar, svo áður en við vissum af vorum við farnir að rýna hálfognir niður í Véllarrúm, þar sem rafmótarár snúa skipsskrúfum fram eða aftur eða sveigja stýrið í bak eða stjór, eftir óskum braðranna.

Áhugi braðranna er mikill á báturnum, vélbúnaði og öllu sem varðar sjómennsku. Sævar og ég erum ekki aðeins forvitnir menn,

Braðurnir sigla skipum sínum í Rásinni.

Hinrik Bergsson

Sendum sjómönum og fjölskyldum þeirra hátiðarkveðjur á sjómannadegi

Garður
Gerðahreppur
Verkalýðs- og sjómannafélag
Gerðahrepps

Sandgerði
Sandgerðishöfn
Verkalýðs- og sjómannafélag
Sandgerðis

Keflavík
Vélbátatrygging Reykjaness
Kaupfélag Suðurnesja
Vísir, félag skipstjórnamanna
Verkalýðs- og sjómannafélag
Keflavíkur
Vélstjórafélag Suðurnesja
Útvegsmannafélag Suðurnesja
Höfnin Keflavík/Njarðvík
Keflavíkurbær

Reykjavík
Farmanna- og fiskimanna-
samband Íslands
Sjómannasamband Íslands
Vélasalan hf.
Vísa Ísland
Arnmundur Backman hrl.
Happdrætti DAS
Alþýðusamband Íslands
Ísmar hf.
Eimskip-
„Við greiðum þér leið“
Nes hf.
Fiskistofa
Fiskveiðisjóður
Sjávarútvegsráðuneytið
Samskip hf. -
„Ferskt nafn í flutningum“

Úr sögu byggðar og sjósóknar í Grindavík

Landnám

Grindavík hvílir við sunnanverðan Reykjanesskaga og snýr mótt opnu úhafinu. Væri jörðin flót sáist þaðan allt til Suðurskautslandsins í góðu skyggni, því hvergi ber land á milli á þeiri leið um þvera jörðina.

Mannvist í Grindavík hefur frá upphafi mótað af nálægðinni við hafið. Landnáma segir að fyrstu Grindvikingar hafi verið Molda-Gnúpur og synir hans Björn, Gnúpur, Þorsteinn og Þórður, að meðtoldu fylgiliði þeirra. Þeir nytjuðu jafnt sjóinn sem landið og segir svo frá þeim í þeiri merku bók:

Þat sá ófreskir menn, at landvætitir allir fylgdu Hafr-Birni til þings, en þeim Þorsteini og Þórði til veiða og fiskjar.

Byggðin fram á 19. öld

Grindavíkurhreppur, eða Járngerðarstaðaþingá, svo sem hann áður nefndist, nær frá Reykjanestá og austur í Selvoga. Hann nær því yfir Grindavík og Krísuvík. Byggðin í þessum tveim víkum er umkringd hrauni á alla vegu, nema þar sem sjór lemur klettana.

Margt bendir til þess að hluti

**Sigurður Pétursson
sagnfræðingur skráði**

**Ljósmyndir: Ólafur
Rúnar Þorvarðarson.**

byggðarinnar hafi eyðst í eldsumbrotum á fyrstu öldum byggðar í landinu. Á seinni öld um er aðeins getið um 9 lögþýli í hreppnum, en eitt þeirra, Geststaðir í Krísuvík, var farið í eyði löngu fyrir 1700. Af þeim átta jörðum sem síðan voru í byggð allt fram á okkar daga, voru sjó f Grindavík: Staður, Húsatóttir, Járngerðarstaðir, Hóp, Þórkötlustaðir, Hraun og Ísólfsskáli (sem stundum er nefndur Ísuskáli í gömlum heimildum).

Jarðir þessar hafa að lískindum þótt eigulegar, vegna nálægðar við gjöful fiskimið og ágætra uppsátra fyrir báta. Þær komust snemma í eigu voldugustu stofnana á Suðurlandi, Skálholtsbiskupsstóls og Viðeyjarklausturs. Þegar á 13. öld

er þess getið að þær eigi rekaftök f vikinni, og trúlegt er að fleira hafi fylgt með. Skálholtsstaður náði eignarhaldi á öllum jörðum í hreppnum, nema Húsatóttum sem klaustrið í Viðey átti. Við síðaskiptin eftir 1550 urðu Húsatóttir konungseign, eins og annað goss klastranna. Hélst þessi skipan allt fram undir 1880, að tekið var að selja jarðir í eigu konungs og biskupsstóllanna.

Í Grindavík bjuggu því aðeins leiguliðar, en það hlutskipti þótti ekki súrt á gjöfulum útvegsjörðum, ef vel aflaðist. Í Jarðabók þeirra Árna Magnússonar og Páls Vídalins frá 1702 er leigu-skilmála jarðanna skilmerkilega getið. Leigan nefndist landskuld og skyldi hún greiðast í fiski til ráðsmanns Skálholtsstaðar sem sótti hana árlega heim á bæi. Ábúandi konungs mátti hins vegar skila skreiðinni á Bessastaði fram-an af en síðar til kaupmanns í Grindavík. Járngerðarstaðir voru dýrastir í leigu, heil fimm hundruð í friðu en aðrar jarðir eitt til þrjú hundruð á ári.

Þessu til viðbótar áttu eigendur jarðanna búfé standandi á jörðum sínum, svokölluð leigukúgildi. Þau voru frá einu og upp í sex á hverri jörð. Af þeim var greidd leiga í fiski eða smjöri. Kvaðir voru hins vegar engar á landsetum Skálholtsstaðar, en landseti konungs á Húsatóttum þurfti að leggja til manna á skip sem gert var

Gamlar sjóbúðir á Selatöngum.

út á reikning krúnunnar þar.

Hjáleigur og purrabúðir

Kvaðir voru hins vegar undan-tekningarálaust lagðar á hjá-leigubændur. Þeir leigdu skika af lögjörðunum og guldu landskuld sína til ábúenda þeirra. Leigur þeirra voru oftast 50-60 álnir (120 álnir = eitt hundrað), auk þess sem leigukúgildi var sett á þá. Kvaðir hjáleigubænda voru mannlán og dagsláttur. Mannlán eða skips-áróður var sú kvöð nefnd að út-vega háseta á skip landseta yfir vertíðina. Dagsláttan fólst í því að vinna ákveðin dagsverk við heyvinnu á heimajörðinni. Hér hafa mannlánin verið mikilvæg-ari fyrir landsetann. Fjöldi hjá-leiga var nokkuð misjafn, bæði eftir jörðum og eins eftir búsaeld í landinu. Þó má sjá af því sem hér

hefur verið rakið, að landseta hefur vegnað best, þegar innheim-tur hans af hjáleigunum hafa verið mestar.

Fyrir utan hjáleigubændur bjó purrabúðarfólk við sjávasíðuna Það lífði oftast eingöngu á sjósókn en hafði stóku sinnum einhverja gras-nyt. Þessi stétt manna var við-kvæmust fyrir öllum sveiflum í veidum og fiskigengd, gat komist vel af ef vel aflaðist, en átti að engu nema vergangi að snúa ef fiskilaust varð.

Mannfjöldi á 18. öld

Árið 1703 þegar manntal var tekið á Íslandi var 31 hjáleiga í hreppnum, þar af tíu við Jár-ngerðarstaði, en færri við aðra bæi og engin við Ísólfsskála. Þá voru íbúar í hreppnum 248, þar af 34 í Krísuvík. Af þessum töldust 16 lausamenn, allir til heimilis á Stað og Húsatóttum, þar sem einoku-narverslunin hafði þá aðstöðu. Manntalið taldi 29 ómaga í hreppnum. Árið áður, 1702, voru Árni Magnússon og Páll Vídalín í Grindavík að skrifa upp Jarðabókina. Þá voru hjáleigurnar 27 og ómagarnir 36, enda hafði þá fádaema fiskileysi herjað Suður-nesjamenn um nokkur ár. Purra-búðir, sem áður voru byggðar í landi Járngerðarstaða, stóðu þá állar auðar.

Gera má ráð fyrir að mannfjöldi í hreppnum hafi haldist nokkuð stöðugur áður fyrir, tvö til

Átaeringurinn „Geir“, var síðasta áraskipið sem gert var út frá Grindavík. Báturinn var síðan gerður upp en eyðilagðist í bruna á síðasta ári í bátaskemmu Þjóðminjasafnsins í Kópavogi.

þrjú hundruð manns, fyrir utan aðkomumenn. Árið 1781 eru 202 sagdir búa í Grindavík en 38 í Krísuvík, alls 240 manns í hreppnum. Byggðin hefur því lítið breyst á 18. öld, en þess er getið að þrjár hjáleigur höfðu verið endurreistar í Grindavík um 1777, þegar konungur hafði veitt þeim fríðindi er slíkt gerðu.

Búskapur

Ganga má að því sem vísu að landbúnaður hafi ætlið verið hlið-arbúgrein í Grindavík. Bændur héldu skepnur svo sem jarðir leyfðu, en bústofn hefur ætlið verið smár. Á átjándu öld voru 50-60 kýr í Grindavík tvö til þrjú hundruð ær, um hundrað sauðir og 50-70 hross. Ef þessu er deilt niður á sjö bæi og allar hjáleigurnar sést að ekki hefur stofninn verið stór á hverju heimili. Matbjörgin hefur aðallega verið sótt í sjóinn, þó landbúnaðurinn væri nauðsynlegur öryggisþáttur fyrir afkomuna.

Á átjándu öld taka sóknarmenn Staðarsóknar að rækta matjurtir, eins og fleiri Íslendingar. Presturinn á Stað, Ari Guðlaugsson,

var talinn duglegastur allra stéttar-bræðra sinna við að útbreiða garðrækt. Hann mun hafa sáð og plantað með eigin hendi í kálgar-ða flestra bænda í sveitinni til að kenna þeim hand-tökin.

Árið 1779 hlaut séra Ari styrk úr sjóði stjórnarinnar til enn frekar útbreiðlu káls og kartaflna, en þá höfðu verið gerðir tuttugu garðar undanfarin þrjú ár í Grindavík og voru þeir 11-75 faðmar að stærð, sem þótti með því stærsta.

Grindvíkingar hafa feginn hendi tekið þessari nýbreytni á matborð sitt. En þrátt fyrir þetta var útvegurinn allt í Grindavík, og svo er enn.

Verstöð

Sjósóknir úr Grindavík hefur verið með svipuðum hætti allar aldir síðan tekið var að róa þaðan. Bátar, veðar, vinnubrögð og aðferðir við útgerðina hafa haldist lítið breytt allt fram á þessa öld. Þenn eru uppi meðal okkar menn sem muna hinn gamla tíma árabátanna í Grindavík.

Í heimildum frá miðoldum (12.-15. öld) er Grindavík ein þeirra verstöðva sem oftast er nefnd sunnan Reykjaness, ásamt

Þorlákshöfn og Vestmanna-eyjum. Á 15. og 16. öld höfðu erlendir kaupmenn mikil umsvif þar, fyrst Englendingar og síðar Þjóðverjar. Englendingar ráku sjálfr fiskveiðar úr landi og hafa áreiðanlega ráðið til sín íslenska sjómenn. Eftir að þeir voru hrak-tir frá stóðvum sínum hér, tóku Hamborgarar og Brimarar að reka héðan útgerð, en létu þó heita að innfæddir ættu bátana, því valds-menn hér bönnuðu útlendingum að eiga fiskiskip.

Innlend jarðeigendastétt og konungvaldið danska tóku síðan höndum saman og ruddu allri samkeppni erlendra kaupmanna burt úr íslenskum sjávarútvegi, og úr því varð engin breyting á at-vinnuháttum hér, fram á 19. öld. Vist er að oft hefur mikil verið um að vera í Grindavík þegar Englendingar og Þjóðverjar ráku útgerð og fiskverkun þar. Margir hafa sótt vinnu þar og kanskí tekið sér far með duggum þeirra til Bristol og Hamborgar. Fátt eitt er vitað um mannlíf í blómlegum verstöðvum frá þessum tíma.

Eftir 1700 eru heimildir fíjölskrúðugri og má af þeim fá

Landburður af afla í Norðurvörinni á vertíðinni 1928.

Magnus Hafliðason við bátinn sinn í Hraunsvör í apríl 1969.

nokkuð skýra mynd af útgerðarháttum fram til okkar daga.

Heimrædi var frá öllum bæjum í sveitinni, en lendingar misjafnar. Í Jarðabókinni góðu er lendingin við Ísólfsskála sög „bág og brimsöm” en „vovefleg” við Hraun. Annars staðar hefur hún verið betri. Mest útræði var frá Járngerðarstöðum, enda var það dýrasta jörðin í leigu. Uppsátur var hvergi á landinu metið sérstaklega til eigna nema í Grindavík, segir Lúðvík Kristjánsson í Íslenskum sjávarháttum, 2. bindi. Við mat á leigu jardanna 1753 var uppsátríð metið á 15 hundruð við Járngerðarstaði, en fjögur og þrjú hundruð við Pórkötlustaði og Hóp. En lendingarnar gátu farið illa sem aðrar eignir. Þannig er sagt að um 1760 hafi sjórinn verið

farinn að brjóta svo upp vörina við Járngerðarstaði að bóninn þar tók sig til ásamt sjómönnum sínum og ruddi fyrir nýrri lendingu. Varð þar uppsátur fyrir fimm skip. Ábúandinn fékk þó ekki landskuld sína lækkaða um einn einasta fisk, segir í gömlum bréfum, og þótti sárt í broti.

Auk útgerðar heimabænda, gerðu jarðeigendur út skip frá jörðum sínum. Árið 1702 átti Skálholtsstóll þrjú til fjögur skip við Járngerðarstaði og áttæringa við Ísólfsskála, Pórkötlustaði og Hóp. Þá hafði einnig róið frá Hrauni áttæringur stólsins, en hann braut árið 1700. Eð öllum þessum skipum átti biskupsstóllinn verbúðir og vergögn. Á Stað átti kirkjan sjálf fjögur skip, sem landseti varð að gera út.

Frá Húsatóttum gekk „eitt

kóngs skip áttært” og fylgdi því einnig verbúð og vergögn. Fyrir utan þessa útgerð voru svo innökuskip, skip í eigu annarra en heimamanna eða jarðeigenda sem greiddu leigu fyrir aðstöðu sína, sem nefnd var undirgift. Áhafnir þeirra fengu stundum gistingu og mat á bæjunum, eða þær leigðu búdir í landi jarðanna. Í Jarðabókinni frá 1702 er getið inntökuskipa við Járngerðarstaði og Stað. Fram kemur að útgerð hefur verið meiri í Grindavík fyrir 1700, en gæftaleysi setti þá að um nokkur ár.

Útgerð Skálholtsstóls

Skálholtsútgerð var aukin mjög í tið Brynjólfss Sveinssonar sem var biskup 1639-1675. Han létt byggja nýja búð á Járngerðarstöðum fyrir þriðja og fjórða skip stólsins þar og hann setti skip og byggði búdir á Ísólfsskála, Hrauni og Hópi, þar sem stóllinn hafði ekki gert út skip áður. Skólahald og búrekstur á biskupsstólnum í Skálholti átti mikið undir útgerðinni. Auk Grindavíkur voru helstu verstdarvar hans á Akranesi og í Þorlákshöfn. Um 1690 átti stóllinn um 350 skipsároðurskvædir, eða mannlán á Suðurlandi og í Borgarfirði. Þegar aflabrestur varð kom það niður á Skálholti svo sem Lúðvík Kristjánsson hefur lýst í tímaritinu Sögu frá 1971. Eftir 1686 varð meiri og minni aflabrestur um allt land, allt til 1704. Í mars árið 1698 varð að fella niður skólahald í Skálholti, vegna fiskiskorts og 1690 og 1701 varð að sækja fisk á Snæfellsnes og í Tálknafjörð vegna aflabrests sunnanlands.

Fjöldi skipa

Fjöldi skipa í Grindavík var mjög breytilegur eftir högum fíbúa og fiskigengd. Á vertíðinni 1703 voru 26 skip, og hefur það verið fátt vegna undangenginnar ördeyðu. Þá höfðu ein þrjú skip farist á einum marsdegi árið 1700 og með þeim 26 menn. Seinna á öldinni fjöldaði bátum aftur. Þeir

Á Gómlu bryggjunni árið 1959. Frá vínstrí: Gísli Jóhannesson, Ásvöllum, Guðmundur Indriðason Auðsholti og Sigurpáll Ádalgeirsson, Krosshúsum.

eru sagðir 75 ári 1776, og eru þá trúlega allar fleytur taldar með. Árið 1780 segir Skúli Magnússon að Grindvíkingar eigi áttá áttæringa, þrettán sexæringa og sex feræringa, en Skálholtsstóll einn teinæring og ellefu áttæringa. Samtals gerirð það 39 báta á vertíðinni. Næstum hundrað árum steinna, um 1870, voru níu tí- og tólfæringar og þrír bátar gerdir út í sveitinni, en um þrjátíu skip, flest áttæringar, veturninn 1896.

Áhafnir

Áhafnir á skipunum voru á 18. öld 13-16 menn á tí-og tólfæringum, en 10-12 á áttæringum. Fyrir utan formann og ræðara voru alltaf nokkiri aukahásetar, svonefndir yfirskipsmenn. Í Lýsingu Gullbringu- og Kjósasýslu frá 1785 segir Skúli Magnússon um þá: *þeir eru jafnaðarlega gamlir menn og óduglegri, eða unglingsar, sem eru að læra sjó. Ef afli er góður vinna þeir þarf verk með því að sjá um aflann í landi, meðan hinir eru á sjó; og verði einhver veikur, fara þeir í stað hans svo að ekki þurfi að vanræk-*

ja veiðiskapinn.

Hver maður fékk einn hlut, segir Skúli, og báturinn two. Áður fékk báturinn einn hlut og síðan 20 fiska af hverjum 120 sem fíllu í hlut hinna, eða sjötta hluta aflans. Þessi skipun hélt lengst á bátum Skálholtsstóls og var hagstæðari útgerðaraðila, ef yfirskipsmenn voru tveir eða fleiri.

Seint á nítjándu öld var tekið að róa meira með línu og net, en áður var nær eingöngu veitt á handfæti á vertíðinni. Við þetta fjöldaði í áhöfnum bátanna og urðu þá 14-15 menn á áttæringum. Vertíðin gekk þá þannig að byrjað var með línu fram í apríl, þá var skipt yfir á net þegar loðnan gekk og þorskurinn þetti sig. Á vorin var svo ýmist róið með net eða línu eftir aflabréðum og aðstæðum. Vetrarvertíð stóð frá 2. febrúar til 11. maí.

Á sumrin og haustin var mest róið á smærri bátum og þá aðallega til að sækja soðningu.

Vermenn

Margt aðkomumanna var í Grindavík um vetrarvertíðina, svo sem enn tiðkast. Flestir vermannna

komu austan úr sveitum Árnesh- og Rangárvallasýslna. Voru þeir uppistaðan í áhöfnum stóllskipanna. Árið 1780 reru 2 heimamenn og 131 austanmaður á skipum Skálholts, en 50 heimamenn og 160 austanmenn á heimabátum Grindvíkinga. Samanlagt gerir það 291 vermann æva vertíðinni, en fíumar voru þá 202 í sökninni, svo sem áður er hermt.

Tíu árum áður voru vermann taldir 419, og hefur það verið með mesta móti. Grindavík var með mestu verstdum á landinu á árum áður, rétt eins og nú, og mikið um að vera meðan verði stóð yfir.

Aðkomumenn voru látnir greiða skatt í verstdum, svefnfndan manntalsfisk. Hann var tveir fiskar af hverjum hlut sem fór fram úr 30 fískum og þrír af 60 fiska hlut og staðri. Skattur þessi skiptist jafnt milli veraldlegra og andlegra yfirvalda fram að síðaskiptum, en þá tók sýslumaður allt gjaldið til sín, og átti að heita umbun fyrir lögreglustjórn í verstdvunum. Vermenn undu

Unnið við botnhreinsun og málun í fjörunni neðan við Sævík í vertíðarlók 1969. Bátarnir eru Sigurvon GK-206 og Jóhann Skúlason KO-25.

Lionsmenn úr Grindavík á sjó.

illa þessari álögu og kom til uppþota út af henni í Grindavík 1665. Síðan var manntalsfiskurinn aðeins tekinn af hlut sem fór fram úr 60 fiskum, og gildi það gjald allt til 1887.

Aflí

Um afla fyrr á tímum er lítið haegt að segja, annað en að hann hefur verið upp og ofan eftir gæftum og fiskgengd. Almennt má ætla að sjósókn hafi aukist á 15. og 16. öld og útflutningur aukist með umsvifum erlendra kaupmannna. Síðar gætir nokkurra hnignunar, en þó komu tímabil þegar miðin voru gjöful, eins og um miðja 17. öld.

Sagt er að metafli væri árið 1655 og veturnn 1684 var kallaður hlutaveturinn mikli á Suðurlandi. Í kjölfar hans brást afli meira og minna í 17. ár. Á vetrarvertfönni 1780 veiddust í Grindavík 105.280 porskar, sem gerðu 584 skippund af skreið. Bátar voru þá 39 eins og áður sagði. Hefur þetta verið vertið í góðu meðallagi, og var Grindavík aflahæsta verstöðin á Suðurnesjum þetta árið, að sögn Skúla Magnússonar.

Annað fiskileysistímabil var við suðurströndina um miðja síðustu öld. Bjarni Sæmundsson segir í Andvara árið 1897 að Grindavík hefði verið aumasta veidiplássið á Suðurlandi um og fyrir 1870, því í næri tuttugu ár

var þar oftast mjög fiskilítið. Var þá erfitt að fá útróðarmenn á staðinn og tókst ekki að manna stærri skipin. Undir aldamótin tók afli aftur að glæðast á fiskislöðum Grindvikinga og útgerð efldist á ný.

Árabátatímanum lauk ekki í Grindavík fyrr en undir 1930 og voru Grindvikingar þá orðnir nokkuð eftirá í íslenskum sjávar-útvegi. Úr því rættist síðar. Einhver besti mælikvarði á sjósókn í Grindavík eru umsvif kaupmannana þar. Miklum afla fylgir mikil verslun og útflutningur. Skulum við nú huga að verslunarsögu Grindavíkur á fyri oldum.

Skreiðarhöfn

Á 14. öld varð skreið aðalútflutningsvara landsmanna og fiskveiðar munu hafa eflst mjög. Þar var Grindavík engin undantekining. Framan af var skreiðarverslunin í höndum norska kaupmannana og miðstöð hennar var í Bergen. Þegar kom fram á 15. öld urðu Englendingar sifellt umsvifa-meiri á fiskimíðunun hér við land og í helstu verstdönum. Í kjölfar þeirra fylgdu þýskir Hansakaupmenn sem brátt náðu yfirhöndinni í skreiðarversluninni af Norðmönnum. Hörd samkeppni ríkti milli Englendinga og annarra kaupmannna um íslensku skreiðina, og sló oft í brýnu með þeim.

Þegar kemur fram á 16. öld bundust valdmenn innanlands og

Hansakaupmenn samtókum um að reka Englendinga burt héðan. Þess má geta að umboðsstjórn konungs var um þetta leiti oftast í höndum þýskra manna. Englendingar höfðu aðalbækistöðvar sínar í Hafnarfirði, en voru hraktir þaðan 1518. Eftir það varð Grindavík þeirra aðalhöfn, en ekki sátu þeir lengi á friðarstóli þar.

Englendingar stunduðu hér miklar fiskveiðar úr landi, og höfðu því fjölda innlendra manna í sinni þjónustu. Þetta fór mjög fyrir brjóstið á jarðeigendum í landinu, sem þoldu illa samkeppni um vinnafl og arð af fiskimiðum. Fiskveiðar útlendinga og veturseta var því oftlega bönnuð á Alþingi og reynt að fylgja því eftir, svo sem ráð voru til. Til daemis um þetta er sagt að árið 1470 hafi Englendingar verið „slegnir“ í Grindavík of mönnum Einars sýslumanns Ormssonar á Stórlfshvoli. Það er þó ekki fyrr en eftir 1518 sem farið er að þjarma verulega að „englunum“.

Herför gegn Englendingum

Sumarið 1532 lá í Grindavík enskur kaupmaður að nafni Jóhann Breyhet, og rak hann þar verslun og fiskveiðar. Hann lenti í útistöðum við Hamborgara og Brimara sem töldu sig eiga tilkall til einhvers hluta af afla Grindvikinga. Jóhann virðist ekkert hafa viljað láta. Þá hafði Jóhann átt í einhverjum útistöðum við fögetann á Bessastöðum. Fógeti og Hansakaupmenn tóku sig þá saman, og héldu fund engelskra að næturþeli, á átta skipum með 280 manns.

Englendingar höfðu reist virkisgarð við búdir sínar á Járngerðarstöðum en Þjóðverjar komu þeim að óvorum og felldu af þeim fimmtíann menn, þar á meðal Jóhann sjálfan. Tóku þeir síðan skip Englendinga og allar vörur þeirra. Englendingar kröfðust skaðabóta frá dönskum stjórnvöldum út af þessu máli en ekki var þeim kröfum sinnt.

Ekki hurfu Englendingar frá Grindavík þrátt fyrir þetta, og enn var ráðist að þeim, 1539 af mönnum Erlends lögmans Þorvarðarsonar. Voru þá drepnir í það minnsta tveir menn og allt fémætt gert upptækt í laganna nafni, því áður höfðu enskir menn verið dæmdir útlægir fyrir okur, rán, og fleira af því taginu. Það var því ekki tóftindalaust í Grindavíkinni þessi ár, fremur en endranaer.

Englendum var rutt héðan alfarið um miðja 16. öld, síðast úr Vestmannaeyjum en þeir stunduðu hér áfram fiskveiðar við landið, eins og allir vita.

Þegar þýskir kaupmenn, aðallega frá Hamborg og Bremen, urður hér allsráðandi í verslun á 16. öld, tóku þeir einnig að styrkja útgerðina. Reyndu þeir að komast hjá banni yfirvalda með því að telja Íslendinga eigendur að bátum sem þeir gerðu út. Ráðamenn í landinu, sem voru handhafar konungsvaldsins, létu þetta ekki óáttalið og árið 1542 voru 45 bátar Þjóðverja gerðir upptækir á Suðurnesjum. Urðu þeir uppistöða í útgerð konungs hér, næstu aldir. Með þessu var öll þróun í sjáv-arártvegi kyrkt í fæðingu, og varð engin breyting þar á, fyrr en á 19. öld. Auknar veiðar við Nýfundaland og fleiri þættir ollu því einnig að íslensk skreið varð ekki eins eftirsót og áður.

Einokunarverslun Dana hér á landi tók gildi árið 1602 og var Grindavík þá ein hinna föstu verslunarhafna. Raunar voru danskir kaupmenn svo vanmegnumur að Þjóðverjar versluðu hér áfram enn um hríð, oft átölulaust. Þannig versluðu Brimarar í Grindavík 1617-1619.

Óvænt heimsókn

Höfnin í Grindavík var framan af við Járngerðarstaði, svo sem virðist hafa verið á meðan Englendingar og Þjóðverjar athöfnuðu sig í Grindavík. Það var einmitt þar sem kaupskip lá við festar snemma sumars árið 1627, þegar inn á siglinguna kom ókunnugt

Porskanetin sett í land. Haukur í Höfn, Jón í Baldurshaga og Elli á Melstað.

skip. Jón Helgason hefur lýst þeirri heimsókn skemmtilega í Tyrkjaráni.

Hinn danski kaupmaður sendi út bát með átta mönnum til móts við skipið, en þá kom í ljós að hér voru á ferð sjóræningjar frá Alsír-Hund-Tyrkinn sjálfur ljósliðandi og voru bátsmenn allir hand-samaðir. Víkingar þessir réðust því næst á kaupskipið og rændu það. Flýði þá kaupmaðurinn og allt hans lið upp á land, og fleira fólk þar með. En Tyrkinn steig á land, og rændi kaupmannsbúdina. Héldu ræningjarnir þaðan heim að skipum hlekktist á í höfninni og eitt sinn, skömmu eftir tilkomu einokunarinnar mun skip hafa farist þar. Grindavíkingar kvörtuðu sáran undan missi verslunarinnar, enda var það þeim til mikils óhagræðis að þurfa að flytja afurðir og verslunarvörur sínar til og frá Básendum. Þá varð þetta til að fæla frá utanherðasmenn sem gerðu út á vertiðinni. Það var svo eftir að Brynjólfur Sveinsson biskup beitti sér í málínu, að Grindavíkurhöfn var tekin upp aftur 1664.

Var höfnin nú flutt í Staðarhverfi. Hélst verslun þar allt til 1754 að hún var aftur felld niður, og þurftu Grindvikingar síðan að flytja vörur sínar á Básenda enn á ný. Var því nú borð við að höfnin væri að fyllast af sandi svo skipinm tækju niðri. Til að bæta mönnum upp óþægindin var Grindvikingum heitið flutningsgjaldi fyrir vörur sem þeir legðu

Brokkeng

einokunarverslun

Árið 1640 hættu kaupmenn að sigla á Grindavík og tóku upp kaupskap á Básendum í staðinn. Hefur þetta sjálfsgagt verið vegna þess að ekki var óalgengt að skipum hlekktist á í höfninni og eitt sinn, skömmu eftir tilkomu einokunarinnar mun skip hafa farist þar. Grindavíkingar kvörtuðu sáran undan missi verslunarinnar, enda var það þeim til mikils óhagræðis að þurfa að flytja afurðir og verslunarvörur sínar til og frá Básendum. Þá varð þetta til að fæla frá utanherðasmenn sem gerðu út á vertiðinni. Það var svo eftir að Brynjólfur Sveinsson biskup beitti sér í málínu, að Grindavíkurhöfn var tekin upp aftur 1664.

Var höfnin nú flutt í Staðarhverfi. Hélst verslun þar allt til 1754 að hún var aftur felld niður, og þurftu Grindvikingar síðan að flytja vörur sínar á Básenda enn á ný. Var því nú borð við að höfnin væri að fyllast af sandi svo skipinm tækju niðri. Til að bæta mönnum upp óþægindin var Grindvikingum heitið flutningsgjaldi fyrir vörur sem þeir legðu

Símon í Mála, Jón frá Skála og Sverrir heitinn Jóhannsson.

inn hjá Básendakaupmanni. Þrátt fyrir það voru þeir óánægðir með þetta ástand og stóð oft í stappi út af flutningsgjaldinu. Eftir 1745 var engin föst verslun í Grindavík í eina og hálfu öld. Sagt er að kaupmannshúsin færðu f sjóinn í miklu flóði 1799. Þá brotnuðu einnig verslunarhúsin á Básendum í þessu sama flóði og fell verslun niður þar.

Grindavík var ætið með minnstu verslunarhöfnunum á einokunartímanum. Hún var þó eftirsótt vegna fisksins sem þaðan kom. Jón Áðils segir í bók sinni um einokunarverslunina að Grindavík og Básendar saman

Árið 1691 voru útfluttar vörur frá Grindavík sem hér segir eins og kaupmaður skráði þær í bækur sínar:

	ríkisdalir
241/2 lest Törfisk	1.225
5 hundr. Stykker Titling	12
200 stykker klipkuller og klipkuller	15
6 Tönder Tran	72
1 Tönde Öxeköd	6
1/2 Tönde salt Torsk	2 3 mörk
5 smaa Bylter með uldent Gods	100
1.432 ríkisdalir og 3 mörk	

Til samanburðar má nefna að þetta ár var flutt út frá Básendum fyrir rúma 3400 ríkisdali og frá Keflavík fyrir 7137 ríkisdali. Það

og loks drykkjarvara sem sjaldan hefur þrotið í búðum kaupmanna. Látum svo skilið við einokunartímann í Grindavík.

Byggð í sjálfteldu

Nítjánda öldin var óld kyrstöðu í Grindavík, og hélst svo allt fram undir 1930. Grindvíkingar héldu áfram að stunda sjóinn og róa til fiskjar á hefðbundinn hátt. Léleg hafnarskilyrði ollu því að þilskipaútgerð var aldrei reynd á staðnum, og vélbátar tókuðust þar ekki fyrr en milli 1920 og 1930. Hreppsþúum fjölgædi þó hægt og bístandi og þéttbýli styrktist í Grindavík. Samkvæmt manntölum varð þróunin þessi sem sést í töflunni að neðan.

Raunar var þéttbýli í Grindavík á þrem stöðum. Það voru hverfin þrjú: Staðarhverfi, Járngerðarstaðahverfi, og Pórkötlustaðahverfi. Þar við má bæta Krísuvík og hjáleigum hennar sem hinu fjórða, en þar efldist byggð um miðja síðustu öld, en hnignaði fljótt aftur á þeirri tuttugustu. Byggð var löngum mest kringum Járngerðarstaði, og árið 1890 bjuggu þar 145 manns, en 94 í Pórkötlustaðahverfi og 63 í Staðarhverfi. Þegar fjölgædi í byggðinni, styrktist hún í öllum hverfunum. Landbúnaður efldist nokkuð á nítjándu öld og fram eftir þeirri tuttugustu með túnræktun. Bústofninn stækkaði allt fram undir 1940, en tók þá aftur að minnka.

Um 19. öld gilti hið sama og allar aðrar aldir í Grindavík, eins og sóknarpresturinn sagði í sóknarlýsingu frá 1840: „Bjargrædisvegur sóknarmanna er sjávarafli; hann er og allröklega stundaður“. Saltfiskverkun tók af skreid sem aðalsöluvara landsmanna á nítjándu öld. Áður báðu menn fiskinn á garða við búðir sínar til purrkunar og hlóðu honum síðan í kesti. Saltfiskurinn var breiddur á völl og síðan einnig hlaðið upp í stæður. Sú venja að hver sjómaður verkaði afla sinn sjálfur hélt meðan árabátaoldi stóð

Innflutningur til Grindavíkur var ekki frábrugðinn því sem flutnist á aðrar hafnir. Mikilvægustu vörurnar voru korn og fleiri matvörur, járn og timbur, vörur til útgerðar, svo sem lína og önglar.

Áhöfnin á Hrungni í lok vetrarvertiðar árið 1972.

í Grindabík. Og urðu menn því sjálfir að koma hlut sínun í verð.

kaupmaður frá Reykjavík, Copeland að nafni, með í slagnum og sendi skip til Grindavíkur eftir fiski. Það mun hafa verið upp úr samstarfi við Copeland að verslun

uðum, frá Staðarhverfi en ekki gaf það góða raun. Vélbátar þurftu höfn, en engin slík var nögu góð í vísinni. Alla bátana varð að setja upp á land.

Upp úr aldamótum var farið að nota spil við að draga bátana á land, og er þau voru endurbæt og stækkuð gátu þau sett upp fyrstu vélbæatana. Það var árið 1926 að vélar voru settar í tvö báta í Grindavík. Gekk það svo vel, að á vertiðinni 1928 voru allir komnir með vél. Var það vonum seinna, því vélbátaoldi var þá gengin í garð hér á landi rúnum tveim áratugum fyrr.

Fyrsta bryggjan í Grindavík var byggð í Járngerðarstaða-hverfi 1919. Síðan kom bryggja í Pórkötlustaðanes 1930 og þrem árum seinna í Staðarhverfi. Bryggjurnar bættu alla aðstöðu við löndun afla og vöruflutninga til og frá staðnum.

Vélbátar

Í kringum 1920 voru gerðir út 24 bátar í Grindavík, allt áraskip. Milli 1920 og 1924 var reynd útgerð á tveim vélbátum, dekk-

Ár	1801	1840	1860	1880	1901	1910	1920
1930							
Íbðar í hreppnum	185	221	279	265	391	358	438
Par af í Grindavík	146	172	207	223	357	334	419
	-						

hefðu verið leigð fyrir 743 ríkisdali á ári 1684, en leigan hækkað í 1150 ríkisdali 1689. Hafnirnar voru þá boðnar hæstbjóðendum.

Kaupsvæði verslunarinnar náið aðeins um hreppinn, Grindavík og Krísuvík, en öðru hvoru var verslun sótt þangað úr Höfnum, Selvogi og Ölfusi, meðan slíkt leyfðist á einokunartímanum.

Útflutningur verslunarinnar var þó meiri en búast mátti við að fámenntu byggðarlagi, vegna mikillar útgerðar og fjölda vermannar á vetrum.

Innflutningur til Grindavíkur var ekki frábrugðinn því sem flutnist á aðrar hafnir. Mikilvægustu vörurnar voru korn og fleiri matvörur, járn og timbur, vörur til útgerðar, svo sem lína og önglar.

og loks drykkjarvara sem sjaldan hefur þrotið í búðum kaupmanna. Látum svo skilið við einokunartímann í Grindavík.

Byggð í vanda

Bryggjurnar breyttu ekki því, að áfram þurfti að setja alla báta á land. Þessi staðreynd setti út-

Horft út á innsiglinguna.

gerðinni mjög þróngar skorður. Annars staðar á landinu voru menn í óða önn að stækka bátaflotann, og með því að gera útgerðina hagkvæmari. En á sama tíma voru Grindvíkingar bundnir við sína litlu báta, sem flestir voru innan við níu lestir að stærð.

Ef ekkert hefði gerst í hafnarmálum í Grindavík næstu áratugi má reikna með að byggðin hefði nánast þurrkast út smám saman. Þeirrar þróunar fór að gaeta á krepþúrunum. Efnahagsástand í landinu var þá mjög slæmt og versnaði enn þegar saltfishmarkaðurinn á Spáni lokaðist eftir 1936. Síðan komu stríðsárin og hernámsvinnan dró vinnuaflid frá Grindavík í auknum mæli.

Árið 1945 hafði fórum fækkað í 489 frá því þeir voru flestir, 569 árið 1926. Eftir þetta tók gæfuhjólið að snússt aftur Grindavík í hag.

I uppsveiflu

Það var árið 1939 að ósinn inn á Hópið var fyrst grafinn með handverkfærum. Eftir það gátu bátar Grindvíkinga komist í öruggt lægi og þurfti ekki að draga þá á land lengur. Þetta þótti mikill munur frá því sem ábur var. Árið 1945 gekkst svo hreppurinn fyrir því að dýpkunarskip var fengið til að stækka rennuna inn á hópið og gera það fært stærri skipum. Þar með gekk nútíminn í garð í Grindavík.

A þeim 40 árum sem síðan eru liðin hefur útgerð og fiskvinnsla vaxið geysilega og stöðugt verið unnið að hafnarbóturnum. Frá því öllu saman segir á öðrum stað hér í blaðinu. Íbúafjöldinn segir sína sögu um þessa þróun:

Íbúar í Grindavík

1940	1950	1960	1970	1980	1984
509	527	752	1169	1929	1988

Segja má að eftir tveggja alda stöðunum frá því kaupmenn lokuðu búðum sínum 1754, hafi Grindavík aftur opnað dyrnar að framtíðinni.

Byggðin hefur teygjist sig upp frá höfninni í Hópinu, út frá gömlu byggðinni í Járngerðarstaðahverfi. Hins vegar lagðist útgerð niður í Staðar- og Þórköltustadahverfum, og byggðinni þar hnignaði um leið. Staðarhverfi fór í eyði 1964 en byggðin við Þórköltustaði staðnaði og líkist nú einna helst stóru Byggðasafni frá fjórða áratugnum. Þannig fylgir búsetan örlogum atvinnuháttanna.

Helstu heimildir

Jardabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín. Einokunarverslun Dana á Íslandi eftir Jón J. Aðils. Tyrkjaránið eftir Jón Helgason. Íslensk miðaldasaga eftir Björn Þorsteinsson. Manntöl. Sveitarstjórnarmál nr. 6, 1974. Íslenskir sjávarhættir eftir Láðvik Kristjánsson, Landnám Ingólfss. Viðtal við Einar Kr. Einarsson Grindavík o.fl.

á dögum enskra og þýskra kaupmanna á 16. öld.

Mannlíf hefur þróast í Grindavík eins og í öðrum sjávarplássum. Verkalýðsfélag Grindavíkur var stofnað 1937, eftir að nútíma hætti ruddu sér til rúms í fiskverkun. Einnig starfar þar Sjómanna- og vélstjórafélag. Eins og vera ber standa þau vörð um hagsmuni hinna vinnandi stéttu.

Hreppsfélagið og síðar bæjarfélagið hafa staðið að ýmsum þjóðprifamálum, að nútíma hætti. Þar má nefna fyrir utan hafnargerðina, rafveitu, vatnsveitu og nū síðast hitaveitu. Og þar er nýlegur barnaskóli, kirkja, heilsugæslustöð og stórt félagsheimili.

Félags- og menningarmál eru annars með hefðbundunum hætti miðað við aðra bæi: Kvenfélag með áratugahefð í menningar- og framfaramálum, Ungmennafélag sem sinnir spróttum og stórmérk björgunarsveit sem fær sérstakan kafla hér í þessu riti. Í seinni til hafa verið stofnuð hverkyns áhugafélög um málefni allt frá rökfimi til hestamennsku, og ekki má gleyma klúbbunum með útlendu nöfnin sem eru ómissandi í sérhverju íslensku bæjarsamfélagi.

Grindavík hlaut kaupstaðarréttið árið 1974, og ber þau með rentu. Allir sem til bæjarins koma sjá þar öflugt athafnalif; fiskiskip og vinnslustöðvar, sjómenn og verkafólk. Þar eru auðæfi dregin úr djúpi hafsins og unnin úr þeim söluvarningur á fjarlæga markaði. Starf sem gerir okkur kleift að búa í þessu landi.

Áhersla á öryggið!

Þegar lögum er breytt eða ný lög sett á Alþingi, þá er ekki víst að allir hafi verið að fylgjast með beinum útsendingum á Sýn, eða þá að þeir kaupi Stjórnartíðindi. Af þessum sökum eru mörg lögur sem almenningur fer á mis við allt þar til þeir rekast á vegginn sem lögur bjuggu til.

**Hilmar Snorrason
skólastjóri
Slysavarnaskóla
sjómanna skrifar:**

lögð á, því sjómenn eru ætið í því verki að koma í veg fyrir að óhöpp hendi og neyðarástand skapist um bord.

Þegar Slysavarnaskóli sjómanna var stofnaður var brotið blað í fræðslumálum sjómanna. Með tilkomu skólans var á einum stað safnað fróðleik og sérþekkingu á öllu því sem lítur að öryggi sjómanna. Þótt nú sé búið að setja kröfur á sjómenn varðandi öryggisfræðslu þá er talið að um 70% sjómanna hafi þegar sótt námskeið við skólann.

Eflaust eru einhverjur sem ekki telja sig þurfa á fræðslu að halda á þeim forsendum að þeir kunni allt og ekki sé hægt að kenna þeim meira. Því miður er svo ekki og þess vegna reyndist nauyðsyn að setja lög um þessa fræðslu. Við Slysavarnaskólann fer fram kennsla í notkun björgunar- og öryggisbúnaðar skipa, en það er ekki það eina sem kennt er. Fyrirbyggjandi aðgerðir eru að sjálfssögðu sá þáttur sem áhersla er

skiptir skopum, ótal dæmi hafa sannað það. Að fara á námskeið er þó ekki nóg, því um bord í skipunum verða menn að halda starfinu áfram. Æfing um bord í eigin skipi er þjálfun sem menn verða að fá og þær á að halda með reglubundnu millibili. Með hugmyndaríkum áætlunum má gera þessar æfingar að öðru og meira en kvöð sem hvílir á skipstjóra og áhöfn.

Par með er ekki allt búið. Eins og lögskráningarlögur gera kröfu um þá eiga skipstjórnarmenn að hafa lokið öryggisfræðslu eigi síðar en 31. desember 1995 og aðrir skipverjar ári síðar og hér erum við einungis að tala um grunnfærðslu. Því miður tóku lögur ekki til endurmenntunar á þessu svíði. Nauðslegt er að slík krafa verði sett fram því það þekkja allir sem hafa skólagöngu að baki, að sú menntun sem við höfum fengið í skólakerfinu og ekki hefur verið notuð af okkur í langan tíma er löngu gleymd.

Slysavarnaskólinn er nú á tíunda árinu og stórhópur sjómanna er með skírteini sem eru eldri en fimm ára. Það verður að segjast sem er að þeir sem hafa svo gömul skírteini eru í raun og veru orðnir verulega ryðgaðir í þeim fræðum sem hér um ráðir. Því er nauðsynlegt að hver sjómaður flugi alvarlega hversu vel hann er undribúinn ef óhapp hendir.

Það er skoðun míin að sjómenn eigi að koma á námskeið ekki sjaldnar en á fjögurra til fimm ára fresti. Því miður eru margir sem halda að eitt námskeið geri gæfumuninn næstu fimmtíu árin. Ef þú hefur ekki enn lokið námskeiði, eða komið í fjögur ár, þá er kominn tími til að maeta og verða ekki eftirbátur félaga sinna í öryggismálum.

*Sendum sjómönnum
fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvíkingum
hamingju og heillaóskir
á sjómannadaginn*

Opið frá 10-12 og 14 - 16
alla virka daga
Sími : 67150 Fax: 67151

SJÓVALLALMENNAR
Víkurbraut 46, Grindavík

Lyftistöng atvinnulífs

**Landsbanki
Íslands**

Útibú Landsbankans á Suðurnesjum

*sendir sjómönnum,
fiskvinnslufólki og öðrum Suðurnesjamönnum
hamingju- og heillaóskir
á sjómannadaginn.*

Afgreiðslutími: Mánudaga - föstudaga kl. 9:15 - 16:00

Um þátttöku sjómannna í kvótakaupum

Fyrir tíu árum voru sett lög um stjórn fiskveiða, lög sem enn er í aðalatriðum notast við, reyndar með allnokkrum breytingum, meðal annars því að söknarmarks-möguleikarnir hafa verið teknir út, helstu rökin fyrir því þau að það færi ekki saman við aflamarkið, sumir sögðu að það myndi hrein-lega slátra fiskveiðistjórnunar-lögunum ef það yrði ekki gert. Enfremur hefur aflahlutdeild smábáta í þorski stóraukist, að sjálf-sögðu á kostnað annara sjómannna.

Fyrir um það bil þremur árum kom upp mjög óvænt allfurðulegt mál, þegar einn ágætur útgerðarmaður í Vestmannaeyjum gerði sér lítið fyrir og dró kostnað vegna kaupa á aflaheimildum frá heildar verðmæti afla áður en til skipta kom, þegar þetta barst til eyrna okkar forystumanna sjó-manna trúðum við því ekki að nokkur maður gerði slíka hluti, og

**Hugleiðing á
Sjómannadegi
eftir Sævar
Gunnarsson
formann**

toldum fullvist að um misskilning væri að næða.

En því miður var ekki neinn misskilningur á ferðinni, þetta var staðreynd, og það sem verra var, talsmenn L.I.U. vörðu aðgerðina neð oddi og egg, og sögðu hana algerlega löglega og edlilega. Það er míni skoðun að hefðu L.I.U. menn brugðist við með edlilegum hætti og kveðið drauginn niður strax, eins og sjómenn ætluðust til, værum við öll í betri málum í dag, en ekki neydd til að takmarka framsal veiðiheimilda til að reyna að koma í veg fyrir kvótabrask.

Máli mínu til stuðnings ætla ég að draga fram nokkra punkta. Þegar framsalsréttur veiðiheimilda var orðin staðreynd þrátt fyrir hörd mótmælii samtaka sjómannna, fóru útgerðarmenn strax að versla með þær, að þeirra sögn í hagræðingaskyni, þá þegar fóru samtök sjómannna fram á að um-

bjóðendur þeirra fengju hlut úr seldum veidiheimildum, með þeim rökum að verið væri að selja frá þeim vinnuna, því var alfaríð hafnað af úgerðarmönnum og á það bent að það væri nánast óframkvæmanlegt.

Á þetta félust sjómenn með þeim orðum að þá yrði þeim alfaríð halddið utan við öll viðskipti með aflaheimildir, og þannig gekk þetta fyrir sig í allnokkur ár, allt þar til áðurnefnt atvik átti sér stað í Vestmannaeyjum, þá fór boltinn að rúlla og í dag er helsta hagsmunamál sjómanna að koma í veg fyrir þátttöku þeirra í kvótakaupum, og það verður að gera með öllum tiltækum ráðum.

Í upphafi árs fóru sjómenn í verkfall, voru helstu baráttumálin afnám kvótabraksins, og gerð sérkjarasamninga, það myndaðist mjög sterk og góð samstaða meðal sjómanna um þessi mál, og var ekki annað að sjá á tímabili en takast mætti að þvinga útgerðarmenn til að láta af ósómanum og semja við okkur, en þá eins og oft áður barst þeim liðsauki frá stjórnvöldum, sem settu bráðabirðalög á sjómenn og sendu út á sjó án samninga.

Það verður að viðurkennast að orustan tapaðist, en stríðinu er ekki lokið og áfram verður barist þar til sigur vinnst í kvótabraskinu, og það er á ég við fullan sigur, því það er ekki undir nokkrum kringumstæðum líðandi að vinnuveitendur komist upp með að þverbrjóta lög og samninga eins og gert hefur verið í þessu máli, jafnvel þó at vinnuleysi sé nú um hríð og sumir þessara manna séu tilbúnir til að notfæra sér ástandið.

L.I.U.menn hafa sagt við okkur, farið með kvótakaupamál fyrir dómstóla og látið þá dæma um lögmaeti, þetta höfum við þegar gert, en tíminn sem fer í slíkan málarekstur er með hreinum ólfkindum, það liggar við að flestir séu búinir að gleyma um hvað málið snérist þegar það loksns er tekið fyrir, þetta vita útvegmenn að sjálfsögðu og notfæra sér það.

Það verður að viðurkennast að orustan tapaðist, en stríðinu er ekki lokið og áfram verður barist þar til sigur vinnst í kvótabraskinu, og það er á ég við fullan sigur.

Á síðastliðnum vetri sendi S.S.F.eitt mál til Ríkissaksóknara þar sem augljóst var samkvæmt þeim pappírum sem við höfum undir höndum að útgerðarmaður drög kostnað vegna kvótakaupa frá söluverðmæti afla áður en til skipta kom, þessir pappírar voru, annarsvegar uppgjör frá útgerðarmanni og síðan sölunótur frá fiskmarkaði.

Ríkissaksóknari komst að þeirri furðulegu niðurstöðu að ekki væri um meint skjalafals að ræða, hann virðist aðallega hafa byggt þá niðurstöðu sína á umsögn frá sjávarútvegsráðuneytinu, ég get ekki skilið hvers vegna þangað er leitað umsagnar vegna meints skjalafals.

Í byrjun maf þegar þessar línlífur eru settar á blað, eru þingmenn að bjástrá við að setja og breyta lögum sem eiga að koma í veg fyrir þátttöku sjómanna í kvótakaupum. Atvinnumenn í sjávarútvegi fullyrða að verði þau drög að lögum sem fyrir liggja muni það rústa einstaklingsútgerð á Suðurnesjum. Með öðrum orðum, útgerðin byggist á þátttöku sjómanna í kaupum á aflaheimildum, þess vegna megi ekki skerða framsalsréttin.

Þetta eru að hluta til sömu menn og hafa kallað yfir sig hugsanlega lagasetningu með því að þvinga sjómenn til ólöglegra þátttöku í kvótakaupum. Það er mínn skoðun að sameiginlegir hagsmunir sjómanna og útgerðarmanna felist í því að fá sem hæst verð fyrir aflann, og ef það er svo nauðsynlegt eins og útgerðarmenn segja að hafa framsalsrétt sem frjálsastan, þá er til ein leið til að fullnægja þessum kröfum báðum, hún er sú að allur afli sem landað er innanlands verði seldur á fiskmörkuðum.

Ég sendi sjómönnum öllum og fjölskyldum þeirra bestu heilla- og hamingjuóskir á sjómanna-daginn.

Sævar Gunnarsson.

Loðnuveiðar

Eftir því sem næst verður komist er það ekki fyrr en á seinni hluta nítjándu aldar að farið var að veiða loðnu hér á landi. Þetta var gert til þess að afta beitu og getur Láðvík Kristjánsson þess i stórvorki sínu Íslenskir sjávarhættir að slíkar veiðar hafi verið stundaðar frá Höfnum á Reykjaneskaga 1896.

Tóku Hafnarmenn loðnuna með háfum en heimildir eru einnig fyrir því að um svipað leyti eða nokkru fyrr hafi loðna verið veidd í litlum landnætur í sama tilgangi norður í Eyjafirði. Hafa Eyfirðingar væntanlega lært þá veiði-áðferð af Norðmönnum sem þar hófu síldveiðar í landnætur um 1880. Það var svo upp úr 1920 að byrjað var að veiða loðnu til beitu á Hornafirði. Jakob á Strönd í Norðfirði mun hafa verið með þeim fyrstu til að beita loðnu á Hornafirði er hann var þar á vertið eins og þá tilkaðist. Sagan segir að eitthvert sinn er Jakob hafði dregið fyrir loðnu við Hornafjarðarós bar þar að kunningja

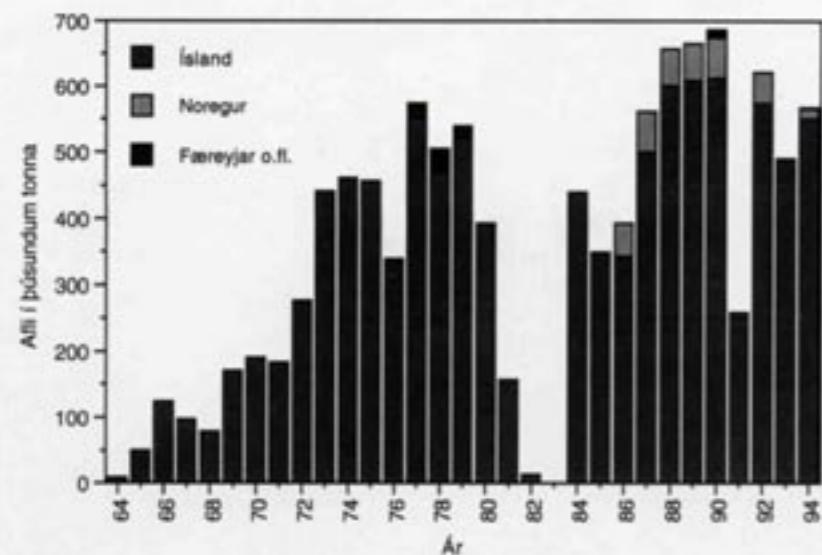
**Hjálmar
Vilhjálmsson
fiskifraðingur
skrifar:**

sem vildi vita hvað hann hefði í neti sínu. Jakob kvað það vera þá gullpenninga sem Hornfirðingar ættu eftir að auðgast mest á. Reyndist þetta spásögn því vel fiskaðist á loðnuna ef hún nádist áður en aðalgöngurnar flæddu yfir í öllu sínu veldi. Suðvestanlands byrjuðu loðnuveiðar til beitu almennt ekki fyrr en eftir 1930.

Loðnuveiðar í núverandi mynd eiga sér hins vegar miklu skemmi sögu og er þá átt við stórtækjar veiðar til bræðslu. Árið 1958 gekkst Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins, með Þórð heitinn Þorbjarnarson í fararbroddi, ásamt fleiri aðilum fyrir tilraunaveiðum og vinnslu á loðnu að vetrarlagi. Enda þótt árangurinn þætti lofa góðu varð ekki framhald á þessum veiðiskap í bili enda næga sild að hafa og verksmiðjurnar betur til þess fallnar að fast við hana.

Veturinn 1963 voru veidd 1000 tonn af loðnu og 8400 tonn í febrúar og mars árið eftir. Mér er hins vegar tamast að telja 1965

1. mynd. Loðnuafli á vetrarvertið 1964 - 1994

því fallið f okkar hlut. Norsku og færeysku skipin hafa aðallega verið á svæðinu milli Grænlands og Jan Mayen á sumrin. Á seinni árum hafa þau þó veitt dálftið úti af Austfjörðum í janúar og febrúar.

Tveir frumkvöðlar fiskirannsókna við Ísland, þeir Bjarni Sæmundsson og Daninn Jespersen rannsókuðu lífsferil loðnunnar um og upp úr seinstu aldamótum. Enda þótt mikil vanti auðvitað á að Bjarni heitinn Sæmundsson geri loðnummi full skil í fiskabók sinni frá 1926, undrar mann hvað fátt er ranghermt en jafnframt gerð grein fyrir mörgum sérkennum hennar. Það kom hins vegar í hlut Árna heitins Friðrikssonar að uppgötvu að hægt er að lesa aldur loðnu af kvönum. Eins og oft vill verða hófust skipulegar loðnurannsóknir þó ekki fyrr en samhlíða veiðunum á sjöunda áratugnum. Í fyrstu takmarkaðist starfsemin við athuganir á sýnum úr afla veiðiskipa en fljóttlega var farið að fylgjast með hrygningargöngunum við suðurströndina og aðstoða flotann við veiðarmar. Síðan leiddi eitt af öðru og um miðjan áttunda áratuginn má segja að göngur loðnunnar af vetrarstöðvum hennar úti af Norðurlandi og Vestfjörðum hafi verið orðnar kunnugar í öllum aðalatriðum.

Upp úr 1970 voru farnir nokkrir leitarleiðangrar norðanlands að haustlagi til þess að kanna veiðimöguleika en ekki hafðist erindi sem erfiði. Í ljósi þess sem síðar gerðist er hugsalegt að á þessum árum hafi loðnan haldið sig að mestu vestur í Grænlandssundi og þar með utan leitarsvæðisins. Eins og að framán greinir hófust sumarloðnuveiðarnar árið 1976, en það gerðist fframhaldi af og jafnhliða leitarþjónustunni. Með tillkomu sumar- og haustveiðanna stórkjóst loðnuflinn og fór á tveimur árum (1976-1978) úr um 450 þúsund tonnum í 1160 þúsund tonn. Við

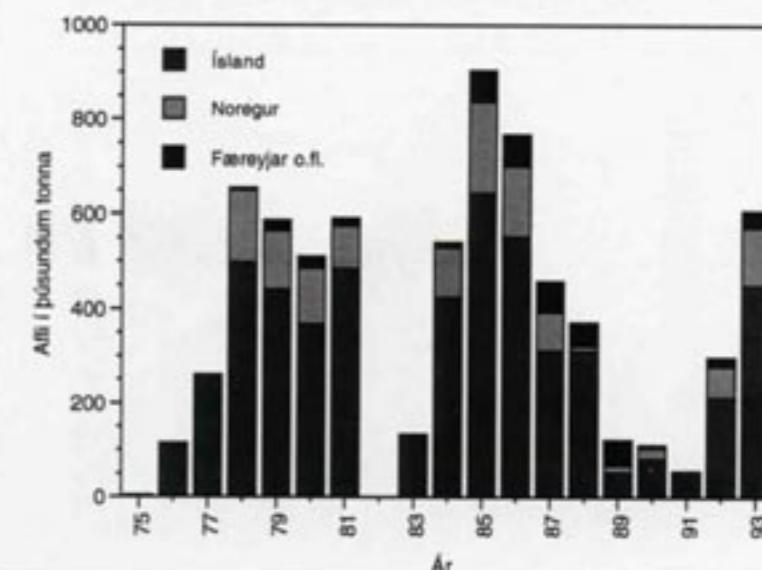
upphafsárlöðnuveiða til bræðslu, en þá var landað tæpum 50 þúsund tonnum. Næstu þrjú árin veiddust á bilinu 80-125 þúsund tonn og voru veiðarnar þá næringöngu stundaðar suðvestanlands. Eftir 1968 fóru svo loðnuveiðar sívaxandi enda sildarstofnar komnir á heljarþróm og skortur á hráefni til bræðslu. Fóru menn nú að sitja fyrir loðnunni úti af Hornafirði um mánaðamótin janúar-febrúar og 1972 var byrjað að veiða loðnu úti af Austfjörðum strax í janúar. Veturinn 1974 fór loðnuflinn f 440 þúsund tonn enda Loðnunefndin komin til skjalanna til að miðla upplýsingum og skipuleggja afsetningu. Síðan hafa jafnan veiðst 450-600 þúsund tonn af loðnu á vetrarvertið þegar hægt hefur verið að stunda veiðar í janúar og ekki hefur þurft að takmarka aflann, en meðalaflinn frá 1972 er rúmlega 400 þúsund tonn. Loðnuflinn á vetrarvertið 1964-1994 er sýndur á 1. mynd.

Fyrst var reynt að veiða loðnu norðanlands sumarið 1969. Til þess var leigður nótatabúturinn Haf-rún sem gerður var út frá Bolungarvík. Afla varð lístill enda veiðarfærirð grunn vetrarnanót sem ekki fiskaði nema niður á 10-15 faðma. Næsta tilraun til sumarveiða var ekki gerð fyrr en 1975. Vegna mikils iss úti af vest-

pessa gffurlegu aflaaukningu urðu þáttaskil í rannsóknastarfseminni því augljóslega þurfti að kunna skil á stofnstærð og veiðipoli sem hvorugt var þá þekkt. Loðna er skammlifur fiskur sem hrygnir við þriggja eða fjögurra ára aldur en eftir það dreyst mestur hluti hrygningarfisksins. Af þessum sökum endurnýjast veiðistofninn því sem næst alveg á hverju ári. Vöxtur er mjög mikill sumarið fyrir hrygningu og það er á slíkri loðnu sem veiðarnar byggjast. Þar fyrir utan er stórlöðnan eitt allra þýðingarmesta æti fullordins þorsks, grálúðu og jafnvel hnúfubaks og hrefnu auk þess að smærri fiskur étur yngri loðnuna. Það var því og er mikil í húfi að halda loðnuveiðum innan þeirra marka að stofninn geti endurnýjast á eðlilegan hátt og ekki sé veitt í harðri samkeppni við miklu dýrari tegundir. Aðalatriði í stjórn loðnuveiða er sem sé að reyna að sjá til þess nóg verði til hrygningar eftir veiðar og náttúruleg afföll vegna loðnuáts annarra tegunda sjávardýra.

EKKI ER ÞAÐ AÐ TÆLUNIN Á ÞESSUM BLÖÐUM AÐ REKJA Í SMAÁTRÍÐUM HVERNIG FARÍÐ ER AÐ ÞVÍ AÐ FINNA STÆRD LOÐNUSTOFNSINS. Vegna skammlifis loðnunnar verður að gera þetta með beinum mælingum. Eina þekkta aðferðin er að nota sérsmíðaða bergmálsmæla, þ.e. dýptarmæla og þar til gerð tæki sem mæla styrk endurvarps hvers hljóðmerkis sem dýptarmælirinn sendir frá sér. Með því að fara nægilega vel og skipulega yfir allt útbreiðslusvæðið má svo reikna hvað mikill fiskur hefur mælst að því tilskyldu að hægt sé að aðgreina löðningar af þeiri tegund sem mæla skal frá öðrum löðningum og því að endurvarpsstuðull tegundarinnar sé þekktur. Endurvarpsstuðullinn er í hlutfalli við lengd fisksins og því er jafnan tekinn fjöldi loðnusýna til lengdar- og aldursgreininga meðan mælt er. Síðast en ekki síst er nauðsynlegt að þekkja til hlítar hegðunarmunurst og göngur loðn-

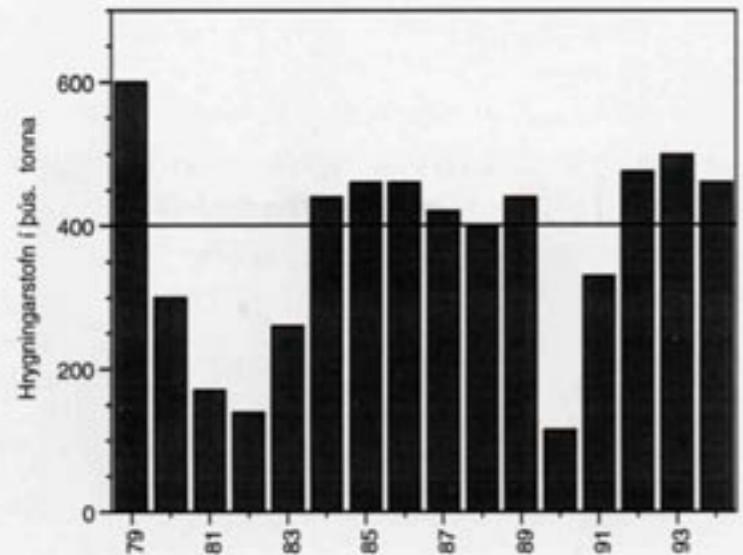
2. mynd. Loðnuafli á sumar- og haustvertið 1975 - 1993

unnar til þess að geta gert sér grein fyrir því hvenær aðstæður til mælinga eru heppilegar og hvenær ekki. Dreifing og hegðun fisksins getur t.d. haft umtalsverð áhrif á niðurstöður og vitanlega þarf að fara yfir allt útbreiðslusvæðið.

Almennt séð er best að mæla stærð íslenska loðnustofnsins (1-3 ára loðnu) að haustlagi eftir að fullordna loðnan er komin til baka norðan úr hafinu milli Grænlands og Jan Mayen og ætistíma er lokið. Það er útbreiðslusvæðið miklu minna en að sumrinu og litið um torfur það nærrí yfirborði að dýptarmælarnir nái þeim ekki. Árskipti eru á því hvað loðnan kemur snemma suður undir íslenska landgrunnið og hafa mælingar sem gerðar voru í fyrri hluta október því stundum mistekist. Ef íslaust er virðist hentugasti tíminn til hasutmælinga vera svona frá miðjum október og í nóvember. Einnig hefur oftast verið hægt að mæla veiðistofninn, eða m.o. hrygningarloðnuna, austanlands í janúar áður en göngurnar fara suður yfir hitaskilin úti af Hvalbak. Á þessu eru þó undantekningar eins og tvær seinstu vertið eru dæmi um. Það er hægt að mæla hrygningargöngurnar meðan mælt er. Síðast en ekki síst er nauðsynlegt að þekkja til hlítar hegðunarmunurst og göngur loðn-

3. mynd. Stærð hrygningarstofnsins í vertíðarlok 1979 - 1994.
Eftir 1979 miðaðist ráðgjöfin vil 400 þúsund tonn.

ust. Lita má til Barentshafsloðnunar í þessu sambandi þar sem hrygningarstofninn var nánast veiddur upp fyrir nokkrum árum með þeim afleiðingum að stofninn náði sér ekki á strik í fjögur ár. Hann er nú hruninn á ný, en það er af öðrum ástaðum.

En víkjum nú að veiðiráðgjöf og ákvörðun aflamarks. Eins og að framan segir er loðnan ákaflega skammlíf, náttúruleg afföll mismikil á fyrsta árinu og því er lístil tími og tækifæri til þess að áætla stærð veiðistofns (loðnu á 3 og 4 ári) fyrirfram. Fjöldi loðnu á fyrsta ári hefur verið mældur í mörg ár en vegna hinna mismiklu affalla fyrsta veturninn hafa þær mælingar lítið spágildi. Fjöldi loðnu á öðru ári hefur verið mældur í ágústmánuði frá 1982 en hefur heldur ekki reynst vel, líklega vegna breytilegrar hegðunar ársgömlu loðnunnar á sumrin. Hins vegar hefur komið í ljós að mælingar sem gerðar eru að haustlagi á þessum aldurshópi og ókynþroska loðnu frá árinu á undan koma miklu betur heim og saman við mælda stærð veiðistofnsins einu ári seinna. Þessar mælingar, ásamt meðalþyngd 2 og 3 ára kynþroska loðnu að haustlagi (á miðri vertíð), eru því notaðar til þess að spá fyrir um stærð

veiðistofnsins.

Vegna breytilegs átuframboðs og annarra umhverfisskilyrða er talsverð óvissa falin í ofangreindri spá um stærð veiðistofnsins og auk þess verður að taka með í reikninginn að mælingum kunni að skakka á annan hvorn veginn. Öryggismörk eru því nokkuð við, a.m.k. enn sem komið er. Eins og stendur er því vinnureglan sú að leggja til við stjórnvöld að veiðikvóti á fyrri hluta vertíðar miðist við 2/3 hluta þess að sem fyrir fram er talið að óhætt muni að taka á vertíðinni allri. Endanlegur hámarksafli verði síðan ákveðinn í framhaldi af mælingum á stærð veiðistofnsins í október-nóvember eða eftir áramótin meðan vertíð stendur yfir.

Eins og allir vita er nýlokið einni af betri loðnuvertíðum sem orðið hafa. Aflinn byggðist einkum á stórum árgangi frá 1991 og að hluta á eftirstöðvum 1990 árgangsins sem ekki hrygndu vorið 1993. Einkenni þessar vertíðar voru ágæt veiði s.l. sumar, algert tregfiski á tímabilinu október-janúar og mokveiði í febrúar og mars. Næsta vertíð mun svo byggjast á 1992 árganginun og einnig að hluta á eftir-

Ég óska sjómönnum til hamingju með daginn

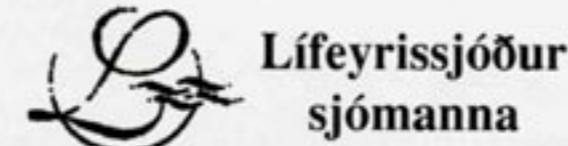
Hjálmar Vilhjálmsson

stöðvum árgangsins frá 1991. Á síðastliðnu hausti mældist álfka mikið af 1992 árganginum og af 1991 árganginum haustið 1992. Þá var einnig óvenju mikið af ókynþroska 2 ára loðnu í fyrra haust. Miðað við venjuleg vaxtarlagskilyrði er niðurstöðan því sú að sennilega verði leyfður hámarksafli á þeiri loðnuvertíð sem nú fer í hönd a.m.k. 1,4 milljónir tonna. Því hefur Hafrannsóknastofnun lagt til að upphafskvótinn verði 950 þúsund tonn. Þegar þetta er skrifad er ekki vitað um neinar þær sviptingar í umhverfinu sem lískelar eru til þess að breyta göngumunstri frá því sem var í fyrra. Því ættu að verða góð skilyrði til sumarveiða og vonandi gefur loðnan sig eitthvað til í haust eins og hún gerði oftast nær á árunum 1976-1988. En allt upplýsist þetta auðvitað fyrir fullt og fast á næstu mánuðum.

Hvorki sá sem þetta ritar né aðrir eru þess umkomnir að sjá frekar fram í tímann um loðnugengd. Það var óvenjunimið af loðnuseidum í fyrra sumar en hvernig þeim hefur reitt af í vetur kemur ekki í ljós fyrr en nú í sumar og haust. Samt sem áður hlýtur maður að líta björtum augum til þarnaestu loðnuvertíðar - allavega þangað til annað kemur í ljós. Hitt er svo annað mál, að hin mikla og vaxandi loðnugengd kann m.a. að stafa af því hvað lítið er orðið af þorski. Og við skulum ekki gleyma því að þegar þar kemur að þorskstofninn vex munum við sennilega þurfa að minnka hlutfall sumarloðnu af heildaraflanum til þess að þorskurinn fái sín tækifæri til loðnuveiða líka. Það stórsá nefnilega á honum um og upp úr 1980 þegar loðnustofninn hrundi.

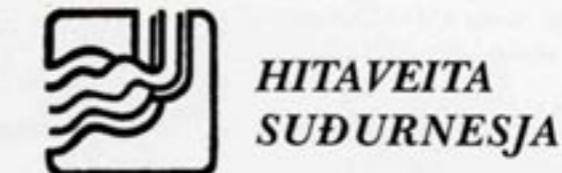
SJÓMANNADAGSBLAÐ GRINDAVÍKUR

**Sendum sjómönnum,
fiskvinnslufólki og öðrum
Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á
sjómannadaginn.**

Pverholti 14 105 Rvík sími 15100

**Sendum sjómönnum,
fiskvinnslufólki og öðrum
Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á
sjómannadaginn.**

**Sendum sjómönnum,
fiskvinnslufólki og öðrum
Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á
sjómannadaginn.**

SIGLUBERG HF
Sími 68107

ÚTGERÐ.
HÁBERG GK 199
SUNNUBERG GK 299

**Sendum sjómönnum,
fiskvinnslufólki og öðrum
Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á
sjómannadaginn.**

VERTÍÐARSPJALL

Eins og flestum er kunnugt byrjar fiskveiðiárið 1. september og líkur 31. ágúst. Fiskveiðar byrjuðu vel í byrjun kvótaárs og viðraði ágætlega framan af hausti. Flestar gera út á línu á haustin eins og hefðbundið er á þessum árstíma. Loðnuveiðar gengu vel framan af hausti en nóvember var mjög erfiður vegna ótiðar og almennar landlegur hjá smærri bátum. Síldveiðar gengu illa ásíðustu haustvertið og afli dróst saman um helming á milli ára.

Sú þróun hefur orðið að loðnubátar eru nánast teknir við af hefðbundnum síldarbátum. Stóru nótaskipin eru mjög vel útbúin, með stórar og miklar nætur og hafa mikla burðargetu. Því miður hefur stór hluti síldaraflans farið í bræðslu og munar þá helst um að Rússar hafa ekki getað keypt af okkur saltsíld.

Hins vegar hafa útgerðarmenn staði vertíðarbáta farið í auknum mæli út í að setja beitningavélar í sín skip til að notfæra sér línu tvöföldun og hefur árangur verið

**Sigurður Grétar
Sigurðarsson
vigtarmaður
skrifar:**

smábáta, svokallaða krókabáta, hefur orðið gríðarleg á undanförnum árum og hefur hlutur þeirra aukist til muna síðustu ár. Mikið munar um afla þessara báta og lætur nærrí að aflinn hjá smábátaum sé orðinn um 1500 tonn frá 1. september. Aðstaða smábáta hefur ekki verið sniðin að þeim mikla fjölda báta sem hefur komið flófnina, sérstaklega seinni hluta vetrar og er brýnt að þar verði bætt úr.

Reyndar veit ég að ráðamenn eru þegar farnir að hugsa um lausnir á þessum vanda en skortur á framkvæmdafé hefur tafið framkvæmdir. Unnið hefur verið við dýpkun við í höfninni og við Eyjabakka frá því seint á síðasta sumri. Framkvæmdir gengu vel framan af hausti en þegar dýpkunartæknið fór að glíma við stórgryti og klöpp þá dró verulega úr afköstum og er með ólískindum hvað verkið hefur dregist á langinn. Norðurkantur Eyjabakka hefur verið nánast ónothaefur fyrir báta og hefur þetta valdið óþæginum á vertíðinni. Menn telja sig þó sjá fyrir endann á þessum framkvæmdum og er fyrrhugað að reka niður stálþil í sumar.

Aflaheimildir hafa rýrnað umtalsvert á síðustu árum og hafa útgerðir í Grindavík ekki farið varhluta af þeiri skerðingu. Þetta hefur orðið til þess að hefðbundið útgerðarmynstur hefur raskast og er svo komið að sumir bátar klára úthlutaða kvóta á haustin eða í byrjun vetrar og eru í raun kvóta-lausir þegar hefðbundin vetrarvertið hefst. Til að skip geti haldið áfram veidum þáhafa útgerðarmenn þurft að kaupa til sín aflaheimildir og hafa margar útgerðir freistast til að láta sjómenn taka þátt í þessum kaupum. Allur gangur er áhversu stór hlutur sjómannna er í kvótakaupum og eru dæmi um að sjómenn hafa þurft að fjármagna kvóta að öllu leiti en þó eru líka dæmi um að útgerðarmenn hafa ekki látið sínna sjómenn taka þátt í kvótakaupum. Á undanförnum árum hefur þetta kerfi verið að festa sig í sessi og var svo komið á haustmánuðum að sjómenn voru búnir að fá sig fullsadda af kvótabraski og lýstu yfir verkfalli frá 1. janúar um von um leiðréttingu sinna mála. Um mikið hagsmunamál er að ræða fyrir sjómenn því að þeir hafa orðið fyrir mikilli kjaraskerðingu á undan förnnum árum í formi minnkandi aflaheimilda og aukina kvótakaupa.

Ekki náðist saman hjá deiluaðilum fyrir 1. janúar og var því

HEILDARAFLI

	sept.	okt.	nov.	des.	jan.	feb.	mars.	apr.	semt.
93-94									
boltiskur	1245	1116	377	1686	989	3010	6451	2293	17167
síld		6201	2855	395					9451
loðna	4907	2048		892	1279	16045	18778	2	43951
92-93									
boltiskur	1365	1615	1209	867	1705	2253	5414	2361	16789
síld	479	7935	5520	989	3423				18346
loðna	2650	4037	535	262		12889	15479	1360	37212
91-92									
boltiskur	1297	1248	1083	498	883	910	5161	3351	14431
síld		5051	4870	8463	6181	911			25476
loðna				448	1941	12037	12768		27194

þungt í mönnum á byrjun vetrarvertið, sjómenn komnir í verkfall og allir bátar í höfn. En þolmæði stjórnvalda var ekki mikil og voru sett bráðabirgðalög á sjómann 15. janúar með fyrirheit um að sjómenn voru búnir að fá sig fullsadda af kvótabraski og lýstu yfir verkfalli frá 1. janúar um von um leiðréttingu sinna mála. Um mikið hagsmunamál er að ræða fyrir sjómenn því að þeir hafa orðið fyrir mikilli kjaraskerðingu á undan förnnum árum í formi minnkandi aflaheimilda og aukina kvótakaupa.

Vetrarvertið fór nú í hönd og voru flestir á línu út febrúar en fóru svo á net. Það sem einkennt hefur þessa vertið er að mínu mati kvótaleysi. Sumir hafa verið að eltast við ufsa og ýsu í allan vetur en þorskurinn hefur alls staðar verið og þorskkvótinn klárást þó

að menn hafi ekki einbeitt sér að honum. Loðnuveiðar gengu mjög vel á vertíðinni. Markaðir fyrir frystar loðnuafurðir var mjög góður þetta árið og sjaldan farið eins mikið magn í frystingu og í ár. Veður hélt nokkuð gott á meðan loðnan var í kjörastandi og var mikil veiði í febrúar og mars, sjaldan eða líklega aldrei verið landað eins mikilli loðnu á vetrarvertið í Grindavík.

Þegar litið er til heildar boltiskafla síðasta áratugar þá sýnist mér að undan gengin vertið sé í meðallagi. Ég vil svo óska sjómönnum og öðrum Grindvíkingum til hamingju með daginn.

Fiskvinnsla
Sími: 68027

*Sendum sjómönum, fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á sjómannadaginn*

Stakkavík h/f
Bakkalág 15 B

BIFREIÐA- EIGENDUR

KUHMO

gæðahjólbarðar
frá Kóreu
á góðu verði.

Komdu við eða
hringdu og
pantaðu tíma.

FELGUR:

Hvitar felgur
Króm felgur
Ál felgur

Öll hjólbarða-
þjónusta.

HJÓLBARDÁVERKSTÆÐI GRINDAVÍKUR
SÍMI 68397

Molda-Gnúpr ok hans synir Björn ok Gnúpr,
Þorsteinn hrungnir ok Þórður leggjaldi byggðu
Grindavík. Við höldum minningu þeirra á lofti.

*Bæjarstjórn og Hafnarsjóður
sendir sjómönum
fiskvinnslufólki og öðrum Grindvíkingum
hamingju- og heillaóskir
á sjómannadaginn*

Á snurvoð með Farsæli og á netum með Reyni

SKOÐUN OG VIÐGERÐIR GÚMMÍBÁTA.
EINNIG SKOÐUN OG VIÐGERÐ
BJARGBÚNINGA.

Gummibataþjónustan

Eyjaskóð 9 · Órfyrisey · Sími 91-14010 · fax 91-624010.

FJÖLBRAUTASKÓLI SUÐURNESJA

Sunnubraut 36 - 230 Keflavík - Sími 92-13100

VÉLSTJÓRNARNÁM

Á haustönn 1994 verður boðið uppá nám á Vélavarðarbraut og 2. stigs vélstjórnar. Sérgreinar netagerðar verða kenndar ef næg þátttaka fæst. Umsóknarfrestur er til 10. júní n.k.

Allar nánari upplýsingar gefur skrifstofa skólans í síma 13100 og 13101

Skólameistari

Fax: 68176
Sími: 68755

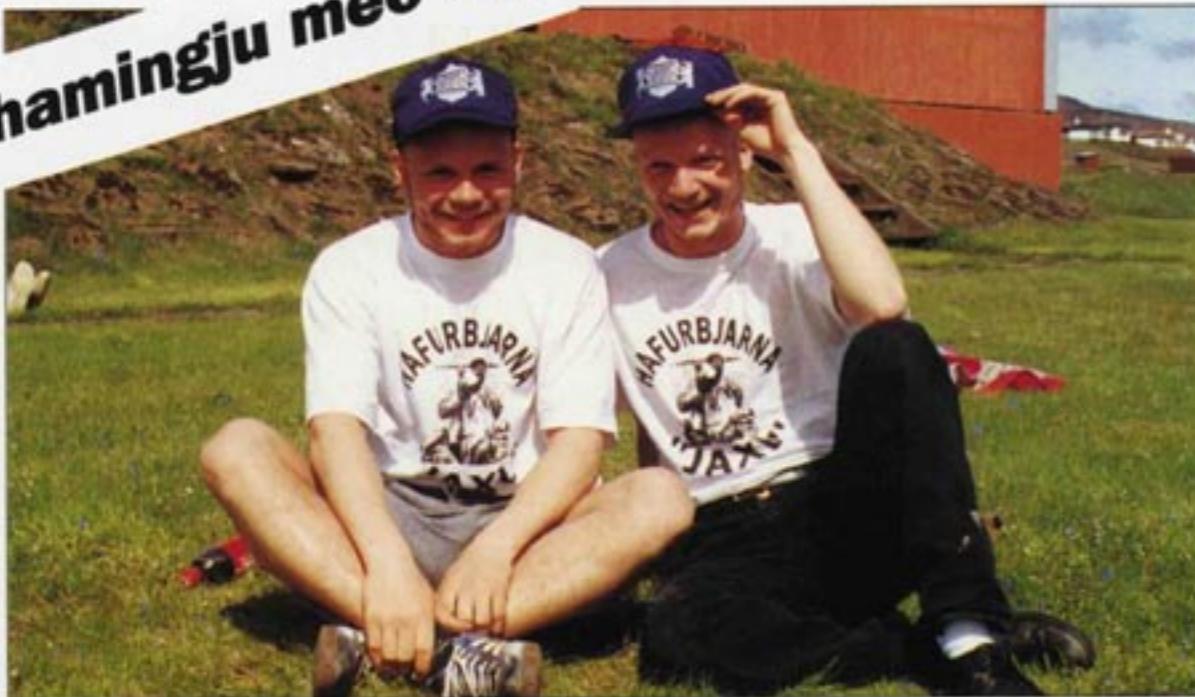
Útgerð
Sighvatur GK-57
Hrungnir GK-50
Sæborg GK-457
Máni GK-257
Fjölnir GK-157

Forstj.: Páll H. Pálsson
Framkvstj.: Pétur H. Pálsson

VÍSIR HF.
Hafnargötu 16

Um leið og við sendum sjómannum, fiskvinnslufólki og öðrum Grindvíkingum hamingju- og heillaóskir á sjómannadaginn óskum við eftir áframhaldandi samvinnu um bætta meðferð sjávarafla og baráttu um hærra fiskverð.

Til hamingju með daginna sjómenn!

Hafurbjarnar jaxlar.

HAFURBJÖRN

Matseðill fyrir sjómannadagshelgina

Sveppasúpa * Sjómannssteik * Ís að hætt HB
Fyrir aðeins 980 kr.

**Rúnar Júliusson og Tryggvi Hübner
sjá um fjörið föstudag og laugardag**

Sjóslys og drukknanir sjómannana í starfi

Júlí 1993 - Janúar 1994

23. júlí 1993 Lést Höskuldur Heiðar Bjarnason, Bjarkagrund 36 Akranesi. hann var einn á veiðum meða haukalóða á bátnum Þuru AK. Ekki er vitað hverning slysið vidlii til, en lík hans kom upp með lóðinni þegar hún var dregin. Höskuldur lætur eftir sig samþýliskonu og son.

1. desember 1993 Lést Gísli G. Kristjánsson, 51 árs, til heimkils að Bókhlöðustíg 3, Stykkishólmi, er báti hans Önnu SH hvolfdi í mynni Hvammsfrjarðar. Talið er að ígulkerjaplögur sem Gísli heitinn var að nota hafi fests í botni og á þann hátt hvolft bátnum. Hann lætur eftir sig eiginkonu, tvær dætur og eina fósturdóttur.

10. janúar 1994 Lést Geir Jónsson, 39 ára, Ofanleiti 9, Reykjavík, þegar hann tók út af Goðanumm í brotsjó á strandstað í Vöðlavík. Sex mönnum var bjargað af þyrlu Varnarliðsins á Keflavíkurflugvelli. Geir lætur eftir sig eiginkonu og þrjú börn.

20. janúar 1994 Lést Jón B. Andrésson, fæddur 30. september 1937, Brekkugötu 36, Pingeyri, þegar Máni ÍS-54 sökk 11 mflur vestur af Barða. Báturinn fékk á sig brotsjó í vondu veðri, komust allir skipverjarnir þrír í gúmbát, en Jón var láttinn þegar Sigurvon ÍS-500 kom að til bjargar. Jón lætur eftir sig konu og sex börn.

Verkstjóri: sími 68089
Útgerð: sími 68640

Hákon þH-250
Vörður þH-4
Oddgeir þH-222

Forstjóri: Guðmundur
Þorbjörnsson

*Sendum sjómönum, fiskvinnslufólki og
öðrum Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á sjómannadaginn.*

GJÖGUR HF.
Hafnargötu 18

Útgerð - Fiskverkun
Sími 68216

Framkvæmdastjóri:
Guðmundur Þorsteinsson

*Sendum sjómönum, fiskvinnslufjólki og
öðrum Grindvíkingum hamingju-
og heillaóskir á sjómannadaginn*

HÓP HF.
Ægisgötu 1

Litið við í salt- fiski hjá Vísi

Slysavarnaskóli sjómannana

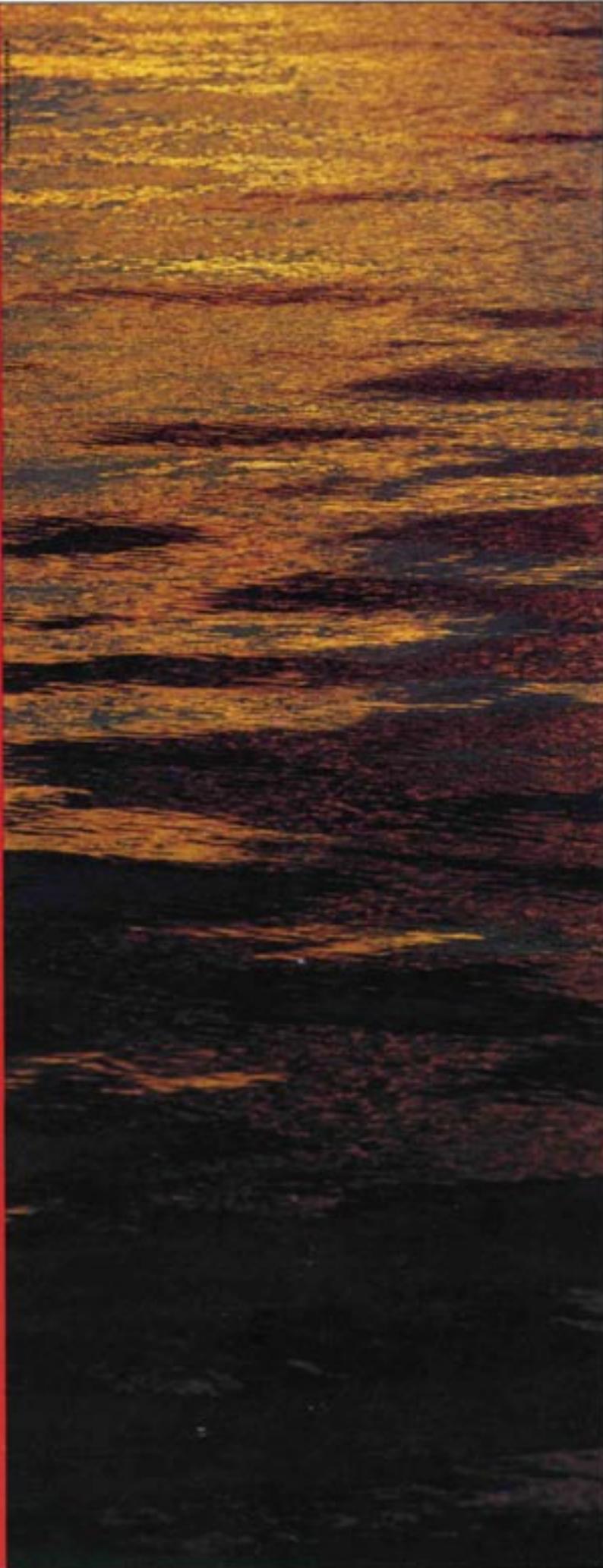
Námskeið
í öryggismálum
ásjó

ALMENNT NÁMSKEIÐ

**VERÐUR HALDIÐ Í
GRINDAVÍK**
7.- 10. JÚNÍ N.K.

SKRÁNING HJÁ SVG
SÍMI 68400 OG HJÁ
BIRKI AGNARSSYNI
SÍMI 67164

VIÐ ERUM - EINS OG HAFIÐ SJÁLFT - ALLT UMHVERFIS LANDIÐ

Hjá skipaþjónustu Skeljungs er lögð áhersla á trygga og skjótvirka afgreiðslu á eldsneyti og góðum smurefnum sem auka endingu og lækka rekstrarkostnað. Umboðsmenn okkar eru á vakt á riflega 40 stöðum hringinn í kringum landið. Peir eru ávallt reiðubúnir að vinna sitt verk flijótt og vel og spara þannig útgerðinni dýrmætan tíma. Nákvæmar upplýsingar um skipaþjónustuna á hverjum stað fást hjá Skeljungi í síma 91-603858 eða 91-603857.

Skipaþjónusta Skeljungs

